ИШОНЧ

ШУ АЗИЗ ВАТАН БАРЧАМИЗНИКИ!

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерациясининг газетаси

• 7 май 1996 йил, сешанба • № 36 (283)

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ХАЛҚЛАРИ БИРЛИГИГА ҲЕЧ НАРСА РАҲНА СОЛОЛМАЙДИ

6 май куни Бишкекда Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон Президентлари — Ислом Каримов, Нурсултон Назарбоев, Асқар Акаевнинг навбатдаги учрашуви бўлди. Унда уч давлат ўртасида барпо этилган ягона иқтисодий макон бўйича шартноманинг бажарилиши, Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон Республикалари ўртасидаги ишлаб чиқариш кооперацияси, сув ва энергетика ресурсларидан биргаликда фойдаланиш масалалари муҳокама этилди.

Учрашув олдидан уч давлат раҳбарларининг холи суҳбати бўлиб ўтди.

Марказий Осиёда, хусусан, Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон давлатлари ҳудудида иқтисодий интеграцияни чуқурлаштириш мақсадида ягона иқтисодий макон барпо этилганига икки йил тўлди. Шу вақт мобайнида мазкур шартномада қатнашувчи давлатлар ўртасида иқтисодий иттифоқ асоси яратилди, иқтисодиётларни яқинлаштириш йўллари белгиланди. Ишчи кучи ва товарларнинг эркин ҳаракатланиши, келишилган ҳисоб-китоб, солиқ, божхона ва пул сиёсати ўтказиш борасида сезиларли натижаларга эришилди. Иқтисодиётларимиз, унинг баробарида халқларимиз бир-бирига янада яқинлашди. Марказий Осиё ҳамкорлик банки томонидан маблағ билан таъминланадиган 53 та аниқ лойиҳани ўз ичига олувчи интеграция дастури ишлаб чиқилди ва тасдиқланди. Унга мувофиқ қўшма ишлаб чиқариш қувватлари ва бирлашмалари ташкил этилмоқда, Марказий Осиё умумий бозори шаклланмоқда.

Мазкур дастурни ҳаётга татбиқ этишда ягона иқтисодий маконда фаолият кўрсатаётган бир қанча корхона, фирма, бирлашма ва корпорацияларнинг фаол иштирок этаётгани учрашувда мамнуният билан таъкидланди.

Шу билан бирга мазкур давлатлар Бош вазирлари Кенгашига, Давлатлараро кенгаш ижроия қўмитасига интеграция жараёнларини янада чуқурлаштириш, Марказий Осиёдаги уч давлат иқтисодиётини босқичма-босқич яқинлаштира бориш, ишлаб чиқариш кооперацияси имкониятларидан янада самарали фойдаланиш, ўзаро фойдали меҳнат тақсимотини жорий этиш борасида қўшимча чора-тадбирлар кўриш вазифаси юклатилди. Қозоғистон, Ўзбекистон ва Қирғизистон Республикалари ўртасида ишлаб чиқариш кооперацияси тўғрисидаги ҳужжат бу эзгу ниятларни амалга оширишда муҳим омил бўлади.

СУРАТДА: учрашув пайти. С. ЗУФАРОВ (ЎзА) олган сурат.

Учрашувда уч давлатнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти заҳира кучлари таркибига кирувчи тинчликни қўллаб-қувватловчи батальонини тузиш ва «Тинчлик йўлида ҳамкорлик» дастури доирасидаги машқларга тайёргарлик кўриш тўғрисидаги масала ҳам муҳокама этилди ва бу тўғридаги ҳужжат қабул қилинди.

Марказий Осиё халқлари азал-азалдан бир дарёдан сув ичади. Сув ва энергетика ресурсларидан биргаликда фойдаланиш ҳақидаги ҳужжат айнан ана шу ҳақиқатнинг яна бир карра тасдиғидир, десак хато бўлмас.

Марказий Осиёдаги уч давлат — Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон ўзи танлаган тараққиёт йўлидан бормоқда. Бу жараённинг ўзига хос ва умумий жиҳатлари ҳам талайгина. Шуни ҳисобга олиб, муайян мамлакатда кечаётган сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий жараёнлардан бу улкан ҳудудда истиқомат қилувчи халқларни огоҳ этиб туриш, қолаверса, ўзаро тажриба алмашиш мақсадида Президентлар «Марказий Осиё: интеграция муаммолари» журналини ташкил этишга қарор қилдилар.

Музокаралар сўнггида уч давлат раҳбарларининг матбуот конференцияси ўтказилди. Президентлар мазкур учрашув кун тартибига киритилган барча масалалар бўйича мавжуд муаммолар ҳал этилганини, бу борада экспертлар сидқидилдан меҳнат қилганини таъкидладилар. Ўзаро иқтисодий интеграция, ишлаб чиқариш кооперацияси жараёни изчил давом этишига ва йилдан-йилга чуқурлашиб боришига ишонч билдирилди.

Матбуот конференциясида Президент Ислом Каримов журналистларнинг саволларига жавоб қайтарар экан, жумладан, шундай деди:

— Ҳар қандай иттифоқ ёки ҳамдўстликларга қўшилиш ҳар бир давлатнинг ўз ихтиёри. Қозоғистон ва Қирғизистон тўрт давлат ўртасидаги ҳамдўстликка қўшилган экан, уларнинг бу қарорини ҳурмат қиламиз. Биз эса бу битимларга қўшила олмаслигимизни очиқ-ойдин баён этдик. Лекин, ҳеч нарса, жумладан, кимнинг қандай иттифоққа қўшилгани ёки қўшилмагани ҳам, халқларимизнинг азалий бирлигига, Марказий Осиёда, аниқроқ айтадиган бўлсак, Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон иқтисодиётларини яқинлаштириш жараёнига раҳна сололмайди. Биз азалий қардошлик, ҳамжиҳатлик, Марказий Осиё минтақасида тинчлик, барқарорлик ва осойишталикни мустаҳкамлаш йўлидан бораверамиз. Бу эзгу ниятимизни бугунги учрашувимиз ва унда қабул қилинган ҳужжатлар ҳам тасдиқлаб турибди.

...Учрашув сўнггида «Иссиққўл» сайёҳлик мажмуи ёнидаги «Манас маскани» хиёбонида Президентлар дўстлик ва ҳамкорлик рамзи сифатида арча дарахтлари ўтқаздилар. Арча — боқийлик рамзи. Марказий Осиё халқлари ўртасидаги дўстлик, ҳамкорлик дарахти гуллаб-яшнайверади, дейишга теран асос бор.

Президент Ислом Каримовнинг Бишкек сафарида Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, ташқи ишлар вазири А. Комилов, мудофаа вазири Р. Аҳмедов ва бошқа расмий кишилар ҳамроҳлик қилди.

Аҳмад ТОШХЎЖАЕВ,
ЎзА махсус мухбири.
Тошкент—Бишкек—Тошкент.

ҚОЗОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ, ҚИРҒИЗИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ БОШЛИҚЛАРИНИНГ БИШКЕКДАГИ УЧРАШУВИ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси раҳбарларининг 1996 йил 6 майда Бишкек шаҳрида бўлиб ўтган навбатдаги учрашувида ягона иқтисодий маконни барпо этиш тўғрисидаги шартнома доирасида қардош мамлакатлар уч томонлама ҳамкорлигини янада ривожлантиришнинг долзарб масалалари кўриб чиқилди.

Томонлар бир-бирларига ўз мамлакатларидаги ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий вазият тўғрисида маълумот бердилар, Марказий Осиё минтақасидаги, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигидаги ишларнинг аҳволи тўғрисида фикр алмашдилар, халқаро ҳаётнинг ўзларини қизиқтираётган бошқа масалаларини муҳокама қилдилар.

Президентлар Ташқи ишлар вазирлари кенгаши ва Мудофаа вазирлари кенгаши томонидан ишлаб чиқилган БМТ ҳомийлигида Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикасининг тинчлик ўрнатиш батальонини тузиш ҳамда мазкур «Марказий Осиё батальони» муассислари бўлган уч давлатнинг БМТ заҳира кучлари тўғрисидаги битимларга қўшилиши юзасидан бундан кейинги чора-тадбирлар режасини маъқулладилар.

Интеграция жараёнларининг боришига, 2000 йилга қадар иқтисодий интеграция дастурига киритилган қўшма лойиҳаларнинг амалга оширилишига алоҳида эътибор берилди. Президентлар савдо-иқтисодий алоқалар сезиларли равишда кучайганини, дастурда кўзда тутилган лойиҳаларни амалга ошириш муваффақиятли бошланганини мамнуният билан қайд этдилар. Шу билан бир вақтда Бош вазирлар Кенгаши, Давлатлараро кенгашнинг ижроия қўмитаси интеграция жараёнларини чуқурлаштириш, Марказий Осиёдаги уч давлат иқтисодиётини бир-бирига босқичма-босқич яқинлаштириш, ишлаб чиқариш кооперацияси, ўзаро фойдали меҳнат тақсимоти имкониятларидан самарали фойдаланиш юзасидан қўшимча чоралар кўриши зарур, деб топилди.

Томонлар Марказий Осиё минтақаси сув-энергетика ресурсларидан фойдаланиш масалаларини ҳам муҳокама қилдилар, сувдан фойдаланишнинг янги стратегиясини ва бу соҳада бошқаришнинг иқтисодий дастакларини ишлаб чиқишни тезлаштиришнинг муҳимлигини таъкидладилар.

«Марказий Осиё: интеграция муаммолари» ойлик журнали таъсис этилди. Журнал уни таъсис этган мамлакатлардаги воқеаларни, ислоҳотлар ва янгиланишларнинг боришини холисона ёритиши, қардош мамлакатлар ўртасидаги дўстлик ва ўзаро фойдали ҳамкорлик муносабатларини сақлаб қолиш ва янада ривожлантиришга кўмаклашиши лозим.

Давлат бошлиқлари Марказий Осиёдаги бу давлатларда сиёсий барқарорликни сақлаш, иқтисодий ислоҳотларни ва демократик ўзгаришларни изчиллик билан амалга ошириш, бу давлатларнинг мустақилликни ҳурмат қилиш, ҳудудий яхлитлик ва бир-бирининг ички ишларига аралашмаслик қоидаларига риоя этиш асосида биргаликда амалий ҳаракат қилиши минтақадаги вазиятга ижобий таъсир қилади, халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш ишига ҳисса бўлиб қўшилади деган якдил фикрни билдирдилар.

Учрашув анъанавий дўстлик, муҳокама қилинган барча масалалар бўйича тўла ҳамжиҳатлик вазиятида ўтди.

Ҳамкорлик

ТЕРАН ТОМИРЛАР

Бугун Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг таклифига биноан Туркия жумҳурияти Президенти Сулаймон Демирэл Тошкентга келади

Туркиялик биродарларимиз билан суҳбатлашганда «Биз бир чинорнинг шоҳларимиз». Аслимиз бир, наслимиз бир, чунки бир илдиздан кўкарган халқлармиз» деган ибораларни кўп ишлатишади. Бу бежиз эмас. Зеро, туркий халқлар гуруҳига кирувчи ўзбеклар ва турклар тили бир, дини бир халқлардир. Бир уруғ, бир қабиладан тарқалиб, турли ўлкаларда яшасаларда, бир-биридан кўнгил узмаган бу халқлар ҳамиша бир бирига интилиб яшаганлар.

Ўзбекистон истиқлолга эришгач, унинг давлат мустақиллигини Туркия биринчилар қаторида тан олди. Шундан кейин халқларимиз ўртасидаги алоқалар янада кенгайди. Ёш давлатимизнинг биринчи Президенти Ислом Каримов бир неча бор расмий давлат ташрифи билан Туркияга борди. Туркия давлатининг раҳбарлари Турғут Узол, Сулаймон Демирэл, Тансу Чиллер Республикамизга келдилар. Бундай расмий ва дўстона сафарлар мамлакатларимиз ўртасидаги иқтисодий ҳамкорликни кенгайтириш, халқларимиз дўстлигини мустаҳкамлашга улкан ҳисса бўлиб қўшилди.

Туркия жумҳурияти Президенти Сулаймон Демирэлнинг Ўзбекистонга навбатдаги ташрифи икки биродар ўлка халқлари ўртасидаги ҳамкорлик уфқларини янада кенгайтиради, деди мухбиримиз билан суҳбатда Туркиянинг Ўзбекистондаги буюк элчиси Эрдуғон Ойтун. - Ўзбекистон аҳолиси, табиий бойликлари, сиёсий барқарорлиги ва амалга оширилаётган самарали иқтисодий ислоҳотлари туфайли улкан иқтисодий қудратта соҳиб ўлкадир. Халқаро молиявий тизимлари Ўзбекистоннинг ҳозирги равнақ топиши имкониятларини ҳис этган ҳолда бу келажаги порлоқ ўлкага турли кредитлар бера бошлашди. Бундан ташқари, Ўзбекистон хорижий сармояларни республикага жалб қилиш учун ғоят ишончли тадбирларни амалга оширмоқда. Бунинг натижасида Ғарб давлатларининг Ўзбекистон иқтисодиётига сармоя етказиши ортиб бораётир. Бу соҳада Туркия билан Ўзбекистон ўртасидаги иқтисодий алоқалар кундан кунга кенгайиб ва ривожланиб бормоқда, - деди сўзида давом этиб элчи жаноблари. - Икки мамлакат ўртасидаги тижорий алоқалар 1995 йилда 200 миллион долларни ташкил этган бўлса, бу йил унинг миқдори янада ортиши кутилмоқда.

Ҳозирги пайтда бу серқуёш ўлкада 212 дан зиёд ўзбек-турк қўшма корхоналари фаолият кўрсатмоқда. Туркияда донги кетган йирик-йирик ташкилотлар, дунёга танилган холдинглар бугун Ўзбекистонда бу корхоналарини қурмоқда, ёш республиканинг қалдирғоч компаниялари билан ҳамкорликда ўлка иқтисодиётини юксалтиришга ҳисса қўшмоқда. Бундай таниқли холдинглар орасида «Қўч», «Гама», «Аларко», «Язекс», «Айсел» фирмалари бор. Ҳозир Ўзбекистонда улкан қурилишлар кетяпти. Бу соҳада турк қурилиш фирмалари жўшқин фаолият кўрсатмоқдалар. Туркия фирмалари билан ҳамкорликда бунёд этилаётган улкан иншоотларни эндиликда Тошкент, Хоразм, Самарқанд, Фарғона вилоятларида ва Қорақалпоғистонда кўриш мумкин.

Булардан ташқари Туркиянинг Ексимбанк сингари бир қатор банклари ёрдамида турк фирмалари турли-туман лойиҳаларни амалга оширмоқдалар. Умуман, иқтисодий ва тижорий алоқалар учун кенг уфқлар очилмоқда.

Туркия жумҳурияти Президенти Сулаймон Демирэлнинг Ўзбекистонга бугун бошланадиган сафари мамлакатларимиз ва халқларимиз ўртасидаги дўстона алоқаларни мустаҳкамлаб, иқтисодий ҳамкорликни янада кенгайтиради, деган умиддамиз.

Файзи ШОҲИСМОИЛ

ЕТТИ ИҚЛИМ НАФАСИ

МДҲ МАМЛАКАТЛАРИДА

Россияда сайловолди кураши авжига чиққан бир пайтда, Президент Б.Ельциннинг етакчи ёрдамчиси Александр Коржаков бўлажак сайловлар муддатини орқага суриш таклифи билан чиқди. Буюк Британиянинг «Обсервер» газетасига берган интервьюсида унинг айтишича, мамлакатда барқарорликни сақлаб қолиш учун шундай қилиш керак экан. Б.Ельцинми ёки унинг коммунист рақибими - ким ғолиб чиқишидан қатъий назар - июнь ойидаги сайловлар қарама-қарши кучлар тўқнашувларига олиб келиши мумкин. А.Коржаков, агар Б.Ельцин ғолиб чиққан тақдирда радикал ва мухолифлар сайлов натижаларини тан олмайдилар ва кўчаларга чиқадилар, мабодо Г.Зюганов ютиб чиқса ўша кучларнинг ўзи унинг вазмин сиёсат олиб боришига йўл қўймайдилар, деб таъкидлайди.

Россия бизнеси лидерлари ҳам яқинда, сайловолди вазияти ҳаддан ташқари кучларни икки қутбга ажратиб юборадиган бўлса мамлакатда фуқаролар уруши бошланиб кетиши мумкин деб огоҳлантиргандилар. Айни пайтда Б.Ельцин, сайловлар илгари режалаштирилганидек, 16 июнда ўтказилиши керак, демоқда.

***

Россиянинг Чеченистондаги қўшинлари командирларидан бири республиканинг шарқий районида айирмачилар Россия ҳарбий самолётини уриб туширганликларини айтган. Исми-шарифи келтирилмаган ҳарбий ҳаво кучлари зобитининг «Интерфакс» мухбирига айтишича, якшанба куни уриб туширилган СУ-25 қирувчи самолёти жосуслик парвозини амалга ошираётган эди. Ичкерия республикаси ахборот вазири Удугов ҳақиқатан шу самолёт уриб туширилганини тасдиқлади.

Чеченистон айирмачиларининг янги раҳбари З.Яндарбиев Москва билан музокаралар олиб боришига тайёр эканлигини билдирди. Бироқ, деди у, бу музокараларда фақат икки томон иштирок этиши мумкин. Д.Завгаев ҳукумати, З.Яндарбиев фикрича, Россия Федерациясининг бир қисми сифатидагина қатнашиши мумкин.

***

Украина ҳукумати мамлакат шарқида нефть қувурининг бузилишидан атроф-муҳитга келтирилган зарарни ҳисоблаб чиқдилар. Енгин чиқиб, 500 тоннага яқин нефть исроф қилинди. Фуқаро мудофааси тизими ходимлари бу нефтьнинг Белая дарёсига тушиб, уни ифлослантиришининг олдини олишга муваффақ бўлдилар.

ХОРИЖДА

Мисрнинг курорт шаҳри Табода Исроил-Фаластин делегациялари сулҳ музокараларининг сўнгги босқичини бошлаб юборишди. Якшанба куни бўлажак учрашув кун тартиби белгилаб олинди. Музокараларнинг ўзи эса 29 майда - Исроилда умумхалқ сайловлари якунланиши билан бошланади. Музокараларнинг мазкур босқичи, афтидан, энг мураккаб кечса керак. Зеро, унда Фаластин давлатини барпо этиш, чегаралар, Фаластин қочоқлари тақдири ва Қуддуснинг келажаги каби ғоят мураккаб масалалар муҳокама этилади.

***

Испаниянинг янги Бош вазири Хосе Мария Аснар қасамёд қабул қилиб, мамлакатда 13 йил давом этган социалистлар ҳукмронлигига расман хотима қўйди. Испания қироли Хуан Карлос ўтказган тантанадан сўнг халқ партиялари раҳбари Хосе Мария Аснар барқарор ва ислоҳотлар олиб боришга йўналтирилган марказлаштирувчи маъмуриятни тузишга ваъда берди.

Испания парламенти ўтган шанба куни мамлакатда йигирма йилча муқаддам демократия тикланганидан бери илк бор биринчи консерватив ҳукумат Бош вазири лавозимига Аснар номзодини сайлаганди.

***

Хитой ҳар йили АҚШ томонидан савдода энг кўп қулайлик яратиб бериш бўйича статусининг қайта кўриб чиқилиши совуқ урушдан қолган сарқит бўлиб, ундан воз кечиш керак деб баёнот берди. Хитой халқаро савдо тадқиқотлари институти раисининг ўринбосари ҳам юқоридаги статуснинг берилиши ХХРда инсон ҳуқуқларига риоя этилиши билан боғланмаслиги керак деб таъкидламоқда. Президент Б.Клинтон ҳам, хабарларда келтирилишича, Хитойга ушбу статусни қайта тиклаб беришга мойиллик билдирмоқда. Бироқ Конгрессда республикачилардан иборат кўпчилик бу масалани муайян шартлар асосида жумладан, ХХРда инсон ҳуқуқларининг аҳволи яхшиланиши билан боғлиқ ҳолда ҳал этилишини талаб этмоқда.

***

Ҳиндистон Бош вазири Нарасимха Рао айирмачилар исёнига қарамай, Кашмирда сайловлар ўтказилади, деб айтган. Н.Рао 1989 йилда айирмачилар исён кўтарганидан буён Кашмирга келган биринчи Бош вазирдир. Хавфсизлик кучларнинг минглаб ҳарбий хизматчилари юз бериши мумкин бўлган қўпорувчилик ҳаракатининг олдини олиш учун жанговар тайёргарлик ҳолатига келтирилган. Жаммуда бўлиб ўтган митингда Н.Рао Кашмир ҳамиша Ҳиндистоннинг ажралмас қисми бўлиб қолади, деган. У шаҳар стадионида - ўтган йили мусулмон экстремистлари Кашмир губернаторини ўлдириш мақсадида бомба портлатган жойда нутқ сўзлади.

Биржа янгиликлари

Республика кўчмас мулк биржаси ва унинг вилоят бўлимларида ўтган ҳафта давомида 31 та ким ошди савдоси ва танловлар ўтказилди. Ишбилармон ва сармоядорларга дўкон расталари, қурилиши тугалланмаган иншоотлар, ер майдонлари, ёқилғи-мой қуйиш шаҳобчалари ва турли маркадаги автомашиналар таклиф қилинди. Қашқадарё ва Самарқанд вилоятларида сотилган ёқилғи-мой қуйиш шаҳобчаларининг нархи 1 миллион 400 минг ва 3,5 миллион сўмга етиб борди. Тошкент шаҳрида ҳам мулкдорлар янги уй-жойга эга бўлдилар. Улар Акмал Икромов тумани Урикзор массивида қурилиши тугалланмаган 2 та коттеджни сотиб олдилар. Ҳар битта коттедж 3 миллион 150 минг сўмдан баҳоланди. Ҳафта давомида сотилган иншоотлар жами 41 миллион 472 минг сўмни ташкил этди. Республика аҳолиси биржа савдоларига фаол қатнашмоқдалар.

***

Республика қимматбаҳо қоғозлар биржасида бўлиб ўтган оддий акциялар савдосида 32 та ҳиссадор жамоалар қатнашди. Улар ўзларининг 283879 та акция қоғозларини 74 миллион 870 минг 642 сўмга сотдилар. Унда «Кумушкон» ҳиссадорлик жамоаси акцияларини 160 сўмдан, Тошкент шаҳар «Бизнес фонд» акциялари 200 сўмдан, «Пойабзалчи» акциялари эса 86 сўмдан сотилди. Бу жараён эса халқимиз орасида қимматбаҳо қоғозларга қизиқиш ўсиб бораётганлигини билдиради.

Хушхабар

КЕЛАЖАКНИ КЎЗЛАБ...

Республикамизда навқирон авлоднинг баркамол, етук мутахассислар бўлиб етишиши учун барча шарт-шароитлар яратилаётир. Шу боис фан-техника ва халқ таълими соҳасига жиддий эътибор берилмоқда.

Вазирлар Маҳкамасининг махсус қарори билан Тошкент давлат университетига моддий ёрдам сифатида 300 минг сўм пул ажратилди. Президент туҳфаси бўлган бу маблағнинг бир қисмига математика факультетининг Абдуманноб Абдуқодиров етакчилик қилаётган ҳисоблаш маркази учун Олмониядан келтирилган 91 та компьютер жамланмаси жойлаштирилди. Йил охиригача улар сонини янада ошириш мўлжалланмоқда.

Ўзаро шартномалар асосида келтирилган бу компьютерлар замонавийлиги ва имконияти кенглиги билан ажралиб туради. Хусусан, у секундига миллионта иш жараёнини олиб бориши, йирик манбаларни хотирада узоқ сақлаши, ёзилган манбаларни бир зумда чоп этиб бериши мумкин.

«XX аср машиналари»нинг яна бир қулай томони шундаки, у оддий сўздан тортиб, мураккаб матнларни ҳам ёзиш имкониятига эга. Шу туфайли улардан нашриёт соҳасида ҳам фойдаланса бўлади.

Феруза ОРИПОВА.

Спорт

МАЙДОНГА ТУШГАН КАМ БЎЛМАС

Тошкентда «Ҳавас» теннис мусобақаси бошланди

Шу кунларда пойтахтимизнинг «Динамо» теннис кошонаси ҳар қачонгидан гавжум. Бу ерда биринчи марта ташкил этилган ва анъанавий бўлиб қолиши кўзда тутилаётган «Ҳавас» теннис мусобақаси бошланди. Эрта тонгдан карнай-сурнайлар ўзига хос спорт байрами ҳақида жар солдилар. Айёмларга мос равишда безатилган спорт маскани кичик тўп ошуфталари билан гавжумлашди. Шундан кейин мусобақа иштирокчилари гуруҳларга бўлиниб, олдиндан ташланган қуръага мувофиқ теннис майдончаларига йўл олдилар.

Маълумки, мусобақа ўз номига яраша бўлиб, Тошкентга турли вилоят, шаҳар ва туман ҳокимлари, вазирликлар, қўмита ва бирлашмаларнинг раислари ташриф буюришган. Мақсад, жаҳоний маданиятнинг тимсоли ҳисобланган теннисга бўлган муносабатни ўзгартириш. Яъни соғлом турмуш, соғлом авлодга хос тарбия топиш, руҳий ва жисмоний имкониятларни уйғунлаштириш. Нуфузли лавозимларда меҳнат қилаётган мутасадди раҳбарларнинг спорт, хусусан теннис билан ошнолашишига йўл очиш, уларнинг шахсий ибрати туфайли меҳнаткашларда теннисга ҳавас уйғотишдек эзгу ният қилишмоқда.

Дарвоқе, ҳокиму вазирларга осон тутиб бўлмас. Боиси, раиат билан муомалада бўлиш, давлат ишларини бошқариш оқибатида уларни кўпроқ хонакилашиб, кам ҳаракат бўлиб қолишлари табиий. Кўчага чиқиб югуриш ёҳуд велосипед минишни ҳамма ҳам ўзига эп билмайди. Теннисда эса мураккаб жисмоний ҳаракатлар уйғунлашган. Умуман, ўзинг билган ҳар бир инсон шахсий жисмоний тарбиясига эътиборини кучайтиргани маъқул. Боиси, жисмоний тарбия маданиятнинг муҳим омилларидан саналади. Ривожланган мамлакатларда кичик тўп ўйинларига меҳр ортиб бораётгани ҳам шундан.

Мусобақалар эса теннисни энди бошлаётганлар ҳамда беш йилгача тажрибага эга бўлганларни гуруҳларга бўлиш билан бошланди. Хусусан, Сурхондарё вилоят ҳокими Жўра Норалиев Жиззах вилоят ҳокимининг биринчи ўринбосари А.Пардаев билан майдонга тушиб, 2:0 ҳисобида устун келди. Лекин у иккинчи учрашувни Қашқадарё вилояти ҳокимининг муовини Эркин Абзалов билан ўтказиб, шу ҳисобда имкониятни бой бериб қўйди. «Ўзбектазқазиш» бош директори Анвар Норматов Қарши шаҳар ҳокими Шуҳрат Бегматовни мағлубиятга учратди. Тошкент шаҳар ҳокимининг биринчи ўринбосари Равшан Файзуллаев ҳам теннис ўйини ҳадисини олаётганини амалда намойиш этди. У Самарқанд вилояти ҳокимининг ўринбосари Э.Матқулов ҳамда Жиззах вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари А.Пардаевдан устун келди. Мусобақалар қизғин паллага кириб бормоқда. Бугун барча гуруҳларда кучлилар сараланади. Эртасига эса «Юнусобод» теннис саройида мукофотли ўринлар учун ҳал қилувчи мусобақалар бўлади.

Мирзо АНВАР.

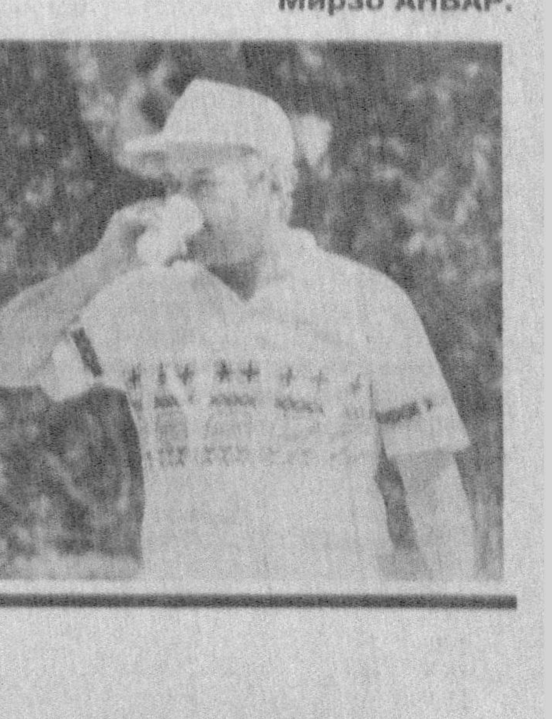

• Меҳнаткашлар ҳимояси — бош масала

БИТИМЛАР ИЖРОСИ БИЛАН КУЧЛИ

Ҳозир жойларда касаба уюшмалари корхона, ташкилот, муассаса маъмуриятлари билан ҳамкорликда жамоа шартномаларини имзолашга бағишланган йиғилишлар бўлиб ўтмоқда. Уларда битимларнинг бажарилиш якунлари кўриб чиқилмоқда, ўз навбатида ижтимоий, иқтисодий, ҳуқуқий ҳимоянинг янги қирралари ифодаланган янги битимлар моддама-модда муҳокама этилиб, қабул этилмоқда.

Яқинда Жиззах вилоят деҳқончилик саноати мажмуи ходимлари касаба уюшмаси қўмитасида бўлган йиғилишда тармоқ қўмитаси тизимида тузилган 1995 йилги битимларнинг бажарилиши ҳамда 1996-1997 йилларда меҳнаткашларнинг ижтимоий-иқтисодий, ҳуқуқий муҳофазасини ташкил этиш юзасидан янги битимлар ва жамоа шартномалари тузишнинг бориши муҳокама этилди.

Хўш, жойларда ўтган йилги битимлар қандай бажарилди? Хусусан бу иш «Жиззахгўшт» ҳиссадорлик хўжаликлараро бирлашмасида қай даражада амалга оширилди?

Корхонада ўтган йилги имзоланган жамоа шартноманинг бажарилишига алоҳида эътибор берилди. Бир йил ичида ишчи ва хизматчиларга 136 килограмм колбаса, 272 килограмм гўшт бепул тарқатилди. «Табассум» болалар боғчасига 31 килограмм гўшт, 11 килограмм колбаса ҳадя этилди. Марҳум ишчилар В. Сафин, М. Умарқулов, Н. Файзиев оилаларига 5 килограммдан гўшт, 2 килограммдан колбаса, уруш ногиронларидан Н. Чалабоев, Г. Қосимов, П. Жўраевларга 9 килограммдан гўшт, 4 килограммдан колбаса тарқатилди. Корхонадан фахрийликка узатилганлар 5 килограммдан гўшт, 2 килограммдан колбаса билан йўқланди.

Шунингдек, «Соғлом авлод учун» жамғармасига 25 килограмм гўшт, вилоят болалар жамғармасига 400 килограмм, вилоят ногиронларига 200 килограмм колбаса совға қилинди.

Наврўз ва бошқа байрамлар муносабати билан айрим корхоналарга, оталиқ ташкилотларига, ногиронларга, корхонадан фахрийликка чиққан кишиларга совғалар улашилди.

Вилоят дон маҳсулотлари ишлаб чиқарувчилар ҳиссадорлик уюшмаси раҳбарияти ҳам Битимнинг бажарилишига катта эътибор берди. Байрам кунлари боқувчисини йўқотган оилаларга, кам таъминланган ва кўп болали оилаларга бир қопдан бепул ун берилди. Дўстлик дон маҳсулотлари комбинатида корхона ҳисобидан 10 нафар етим болаларнинг суннат тўйлари ўтказилди. Уруш фахрийларига, байналминал жангчиларга, Чернобил ҳалокати иштирокчиларига 1000 сўмдан пул мукофоти топширилди ва дастурхон ёзилиб ош тарқатилди.

Корхонада ишловчи 35 нафар ишчи-хизматчининг болаларига оромгоҳларда хордиқ чиқаришлари учун бепул йўлланмалар берилди. 40 нафар ишчи турли оромгоҳларда дам олиб қайтдилар. Ишчиларнинг иш шароитини яхшилаш мақсадларида 1 миллион сўм сарфланди.

«Жиззахсут» ҳиссадорлик бирлашмасида ўтган йили кам таъминланган оилаларга 132 минг сўм ёрдам пули тарқатилди. Ҳар ҳафтанинг пайшанба куни корхона ходимларига бепул ҳуқуқий хизмат кўрсатиб келинди. Улар бепул тушлик, ҳар куни бир маҳал бепул сут билан таъмин этилдилар. Ишловчиларга медицина хизмати кўрсатиш яхшиланди. Бепул махсус иш кийимлари берилди. 5 кишига турли сиҳатгоҳларга, 15 ўқувчига оромгоҳларга бепул йўлланмалар ажратилди. Байрам кунлари уруш ва меҳнат фахрийларига совға-саломлар топшириш эътибордан четда қолмади. Йил давомида меҳнаткашларга 300 минг сўм миқдорида моддий ёрдам кўрсатилиб, маданий-маиший ва спорт ишларини ривожлантириш мақсадида 100 минг сўм сарфланди.

Бундай хайрли, савобга йўғрилган ишлар 1996 йилда ҳам давом эттирилаяпти.

Фориш туман ҳокимлиги билан туман деҳқончилик саноати мажмуи ходимлари касаба уюшмаси қўмитаси ўртасида тузилган битимда меҳнаткашларнинг маоши, пенсияси ва нафақасини тўлашда кечикишга сабабчи бўлган мансабдор шахслар жазога тортилиши кўрсатилган. 1996 йилда тумандаги «Коинот» оромгоҳида 300 нафар ёшларни соғломлаштириш учун 180 минг сўм ажратилади. Шунингдек маданий-тарбиявий ва спорт тадбирлари учун 86 минг сўм сарфланади.

Зарбдор тумани қишлоқ хўжалик меҳнаткашларидан йил давомида 51 кишининг санаторий ва профилакторийда дам олиши таъминланади. Бу иш учун 104 минг сўм харажат қилинади. Маданий-тарбиявий, оммавий-спорт тадбирлари учун 134 минг сўм сарфланади. Қаровчиси йўқ қариялар, етим болалар, кам таъминланган оилалар ва ёрдамга муҳтож касаба уюшма аъзоларига ёрдам бериш учун 52,2 минг сўм ажратилди. Болаларни соғломлаштиришга 58,3 минг сўм сарфланади.

Арнасой туманида эса ўқувчиларни соғломлаштириш учун 500 минг сўм, уруш ва меҳнат фахрийларини, нафақахўрларни сиҳатгоҳларда дам олдириш учун 12 минг сўм сарфланади.

Вилоят деҳқончилик саноати мажмуи ходимлари касаба уюшмаси қўмитасидаги йиғилиш аҳли ҳокимлик ва маъмуриятлар билан тузилган битимлардаги юқорида қайд этилган ижобий йўналишларни маъқуллади.

Шунингдек, вилоят агромашсервис бирлашмаси, «Дўстлик» агрофирмаси, вилоят «Узагрокимёсервис» давлат ҳиссадорлик бирлашмаси, вилоят агросаноат уюшмаси, Жиззах саноат ҳиссадорлик бирлашмаси жамоаси тайёрлаган битимларни атрофлича кўриб чиқди ва тасдиқлади.

Алибой ЭРГАШЕВ,
«Ишонч» мухбири.

БИЗДАН СЎРАБСИЗ...

Саволларга ҳуқуқшунос Абдужалил ҲАСАНОВ жавоб беради.

Биз янги қонунга биноан меҳнат шартномасининг шакли қандай бўлиши кераклиги ҳақида билмоқчи эдик. Аввал ходим аризаси ёзма равишда талаб қилинар эди. Эндиликда ҳам шундайми?
А.САЛИМОВ, К.ОРИПОВ ва бошқалар.
Тошкент шаҳри.

Янги меҳнат қонунлари Кодексининг 74-моддасида меҳнат шартномасининг шакли фақат ёзма равишда, яъни бир хил кучга эга бўлган икки нусхада тузилади. Бунда шартноманинг шакли белгиланган тартибда бўлиши лозим.

Меҳнат шартномасида тарафларнинг манзиллари, шунингдек ходимнинг фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган йили, паспорт кўрсаткичлари кўрсатилади.

Меҳнат шартномаси номуайян муддатга, беш йилдан ортиқ бўлмаган муайян муддатга ёки муайян ишни бажариш вақтига мўлжаллаб тузилиши мумкин (75 модда).

Меҳнат шартномаси ўзида қандай муддатга, муддатли ёки номуайян муддатга тузилганлиги ёки муайян ишини бажариш вақтига тузилганлиги акс этиши лозим.

Муқаддам қўлланиб келинган меҳнат қонунида кодекснинг 21-моддаси- меҳнат шартномасининг шакли ёзма равишда бўлишини кўрсатиш билан бирга бундай шартнома (контракт) усулида тузилишини ҳам эътироф этган эди.

Янги тартиб контракт усулида тузиладиган меҳнат шартномаси шаклини инкор этади.

Янги тартиб талабларига мос келадиган меҳнат шартномаси ходим ва ишга қабул қилиш ҳуқуқига эга бўлган мансабдор шахс томонидан имзоланади. Корхона (ташкилот, муассаса) мухри билан тасдиқланади ва ҳар бир тарафга сақлаш учун топширилади.

Биз кўзи ожизлар жамиятига қарашли корхонадан бирида меҳнат қиламиз. Ҳар йили 24 иш кунидан иборат таътил кунларидан фойдаланиб келганмиз. Биз ишлаётган ногиронлар учун эски тартиб сақланиб қолинадими? Иш ҳақи сақланмаган таътиллар бериладими?
Г.МАЛИНОВА, А.ПАРДАЕВ,
Тошкент шаҳри.

1 апрель 1996 йилдан кучга кирган МҚК сининг 135-моддасида кўрсатилишича, 18 ёшга тўлмаган шахсларга, шунингдек ишлаётган 1 ва II -гуруҳ ногиронларига ўттиз календарь кундан иборат таътил берилади. Илгари бундай тартиб фақат 18 ёшга тўлмаган ходимларгагина тааллуқли ҳисобланган.

Ишлаётган IваII-гуруҳ ногиронларига уларнинг хоҳишига кўра иш ҳақи сақланмаган ҳолда муқаррар тартибда ҳар йили 14 календарь кунга қадар таътил берилади.

Демак, Сизлар ҳам бундан эътиборан бир ойлик таътил кунларидан фойдаланасиз.

Мен заводда бир неча йилдан бери ишлайман. Аммо сўнгги вақтда заводнинг бекор туриб қолиш ҳоллари тез-тез юз бермоқда. Чунки ишлаб чиқарган маҳсулотимиз ўтмай қолди. Сифати яхши эмас экан.
Айтингчи, бўш туриб қолганлик учун иш ҳақи тўланадими? Бу ҳақда янги қонунда нима дейилган?
Ҳ.АБДУРАҲИМОВ,
Тошкент шаҳри.

Ходимнинг айбсиз бекор туриб қолинган вақтида унинг ўртача иш ҳақи сақланади. Ходимнинг айби билан тайёрланган қисман яроқсиз маҳсулот учун камайтирилган ишбай баҳолар бўйича ҳақ тўланади. Бундай баҳолар жамоа шартномасида белгилаб қўйилади, агар у тузилмаган бўлса, иш берувчи томонидан касаба уюшма қўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи билан келишиб белгиланади.

Агар ходимнинг айби билан тўлиқ яроқсиз маҳсулот тайёрланган бўлса, шунингдек унинг айби билан завод, цех бекор туриб қолган бўлса, у ҳолда ҳақ тўланмайди. (ЎзМҚК 159-модда. У 1996 йил 1 апрелдан кучга кирган). Ходимни айбисиз бекор туриб қолганлик учун ҳақ тўлашда қонун ходимлар манфаатини кўзлаб иш тутган. Чунки ЎзМҚКсининг 113-моддасида (1 апрель 1996 йилгача амал қилинган) таъкидланишича, ходимнинг айбисиз бекор туриб қолинган вақт учун ходимга белгиланган таъриф ставкасининг (энг кам иш ҳақидан оз бўлмаслик шарти билан) учдан икки қисмидан кам бўлмаган миқдорда ҳақ тўланиши белгиланган. Ушбу қонун бекор туриб қолганлик учун ўртача иш ҳақи тўлашни назарда тутиб ходимлар манфаатини эътиборга олган.

Навбатдаги саволларга Ўзбекистон Кимё саноати ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитасининг Бош меҳнат ҳуқуқи нозири Абдувоҳид АҲМЕДОВ жавоб беради.

Ўқитувчи сифатида имтиёзли пенсияга чиқишда собиқ ДОСААФ тизимидаги меҳнат фаолияти инобатга олинадими?
Эргаш ЗИЁЕВ,
Самарқанд вилояти,
Челак тумани.

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонуннинг 12-моддаси к-бандида белгиланишича, ўқитувчилар ва бошқа маориф ходимлари махсус иш стажи камида 25 йил бўлган тақдирда умумий белгиланган ёшни 5 йилга қисқартирган ҳолда (эркаклар- 55 ёшдан, аёллар - 50 ёшдан) имтиёзли пенсия олиш ҳуқуқига эга бўладилар.

Аммо, имтиёзли пенсияга чиқиш ҳуқуқини берувчи махсус педагогик касблар жумласига (3-рўйхатнинг VII-қисми) собиқ ДОСААФ ўқитувчилари киритилмаганлиги сабабли Сиз умумий асосларда яъни 60 ёшингиздан кейин пенсияга чиқишингиз мумкин.

Маҳалла комитетлари томонидан кимларга моддий ёрдам кўрсатилади ва моддий ёрдам тайинлаш тартиби қандай?
Файзи ХОЖИМАТОВ,
Сирдарё вилояти,
Шароф Рашидов тумани,
«Янгиобод» фуқаролар йиғини
маҳалла оқсоқоли.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоялашни кучайтиришга оид тадбирлар тўғрисида» 1994 йил 23 августдаги Фармонига мувофиқ 1994 йил 1 октябридан кам таъминланган оилаларга ҳар ойда бериладиган моддий ёрдам жорий қилинди.

Фармонда таъкидланишича кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам қўрғон, қишлоқ, овул, шаҳарлардаги маҳаллалар фуқаролар йиғинининг қарорига кўра тайинланади. Моддий ёрдам пули ҳар ойда оиланинг моддий ва мулкий аҳволига қараб, унга амалдаги энг кам иш ҳақининг 1,5 дан 3 баробаригача миқдорда жами 3 ойга тўланади.

Президентимиз ташаббуси билан жорий этилган аҳолини ижтимоий ҳимоялашнинг янги воситаси ортиқча расмиятчилик ва оворагарчиликдан ҳоли бўлиб, қайси оилани кам таъминланган оила жумласига киритиш масаласини маҳалла, қўрғон, қишлоқ ёки овул фуқароларининг йиғини мустақил равишда белгилайди. Шунингдек, ёрдамга муҳтож оила ўзининг доимий истиқомат жойидаги маҳалла комитетига ёзма ариза билан мурожаат қилиши кифоя.

*

Зангиота туманидаги Акмал Икромов номли фермерлар уюшмаси механизатори Рашид Унгаровни меҳнат жамоасида, ҳурмат билан тилга оладилар. У бир неча йиллардан бери механизаторлик касбини улуғлаб келмоқда. Рашид ака ҳалол меҳнати туфайли кўпчилик ўртасида обрў ва эъзозга сазовор бўлганлардан. Тажрибали механизатор кўплаб ёшларга ҳам у касби сирларини ўргатиб, шогирдлар тайёрлаган.

Суратда: Рашид Унгаров.

Н. Муҳаммаджонов олган сурат.

*

Касаба уюшмаларида

ФОЙДАЛИ МУЛОҚОТ

Бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида республикамизда амал қилаётган солиқ тизими фаолиятининг шакл ҳамда услублари замон талаблари асосида ўзгариб бормоқда. Мазкур янгиликлардан ўз вақтида хабардор бўлиб бориш касаба уюшмалари фаолиятида ҳам муҳим рол ўйнаши табиий.

Шунинг учун ҳам куни кеча Тошкент вилоят касаба уюшмалари кенгашида касаба уюшмалари фаолларининг пойтахт вилояти давлат солиқ бошқармаси ходимлари билан учрашуви бўлиб ўтди. Мазкур йиғилишда вилоят Давлат солиқ бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Ш.Тожибоев, бошқарманинг бўлим бошлиғи А.Валиевлар сўзга чиқиб кейинги пайтда солиқ тизимидаги ўзгаришлар ҳақида сўз юритдилар. Йиғилганларнинг кўпчилиги солиқ тизимидаги ўзгаришлар билан ўз вақтида қандай танишиб бориш мумкинлиги ҳақидаги саволни беришди. Сўзга чиққанлар кейинги пайтда икки тилда «Солиқ тўловчи» ҳамда «Налогоплательщик» журналлари чоп этилаётгани ва янгиликлар ҳақида ушбу нашрлар орқали мунтазам бохабар бўлиб бориш имконияти борлигига тўхталиб ўтдилар.

Бундан ташқари йиғилганлар бошқа саволларга ҳам мукаммал ва атрофлича жавоб олишди. Учрашув ниҳоясида бундай давра суҳбатларини тез-тез ўтказиб туришга келишиб олинди.

Н.РАФИҚОВ.

КАСБДОШ-МАШИНАСОЗЛАР АНЖУМАНИ

Куни-кеча «Ўзэлектроаппарат» ҳиссадорлик жамиятининг мажлислар залида машинасозлик саноати ходимлари касаба уюшмаси Тошкент шаҳар қўмитасининг III-пленуми бўлиб ўтди. Уни тармоқ касаба уюшмаси шаҳар қўмитасининг раиси Ш.Исроилов қисқача кириш сўзи билан очгач, раис муовини А.Миржалилов анжуманни давом эттирди.

Кун тартибидаги масалага мувофиқ «Ўзэлектроаппарат» ҳиссадорлик жамияти ишлаб чиқариш бирлашмаси маъмуриятлари ҳамда, касаба қўмиталарининг бозор муносабатларига ўтиш шароитида биргаликдаги бажарадиган ишлари алоҳида эътиборга олинди.

Анжуманда сўзга чиққан тармоқ ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитасининг раиси Ш.Одилов шаҳар қўмитаси ишидаги камчилик ва нуқсонлар устида тўхталди ҳамда касаба уюшма ўқуви соҳасида шаҳар касаба уюшмалари кенгашининг ёрдами катта бўлаётганини мамнуният билан таъкидлаб ўтди.

Пленум ишида Тошкент шаҳар касаба уюшмалари кенгаши раиси О.Сафоев қатнашиб, иштирокчиларни қизиқтирган саволларга жавоб берди ҳамда тармоқ касаба уюшма фаолиятидаги нуқсонларни бартараф этиш йўллари хусусида ўз фикр-мулоҳазаларини баён этди.

Улуғбек ПЎЛАТОВ.

• Касаба уюшма ҳаёти

ҲАРАКАТДА БАРАКАТ

Хизмат юзасидан Фарғона вилояти касаба уюшмалари кенгаши идорасига тез-тез келиб кетар эканман, ходимларнинг хушмуомаласи, ишчан кайфиятию ғайрати эътиборимни тортди.

Давлат муассасалари ходимлари касаба уюшма вилоят қўмитаси раиси Марзаабдулла Мирзараҳматовни ҳам шундай ғайратли раҳбарлардан деса бўлади. Зеро, у бошчилик қилаётган қўмита бошланғич ташкилотлар билан узвий алоқалар боғлаб, касаба уюшма аъзоларини барча муаммолар қаршисида ҳимоя қилишга доимо тайёр туради.

- Биз ишни икки йўналишда олиб бораяпмиз, - дейди Мирзаабдулла Мирзараҳматов- Биринчиси шуки, тармоққа қарашли 369 та бошланғич ташкилот бўлса, демак шунча идора раҳбарлари билан тил топишиб, меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялашга эришяпмиз. Ҳозирча 8 та энг йирик ташкилот билан қўмитамиз ўртасида битим туздик. Битим-шартномага кўра, ходимларга аввало қулай иш шароитини яратиш, меҳнат қонунларига тўла риоя этиш, мева-сабзавот маҳсулотларини олиб келиб, арзон нархда сотиш, шакар, ун, ёғ таъминотини мувофиқлаштириш ва иш ҳақини ўз вақтида тўлаш каби талаблар қўйилган ва улар имкон қадар бажариляпти. Касаба уюшма қўмитамиз меҳнаткашларга қулай иш шароити яратиб беришда ҳам кўпгина вазифаларни бажармоқда.

Мисол тариқасида вилоят солиқ инспекциясининг шаҳар марказидаги миллий услубда қурилган, тўла компьютерлашган бинога кўчиб ўтганини, суғурта бошқармаси эса Шоҳимардонда 100 ўринли дам олиш масканини барпо этганини ва бошқаларни келтирса бўлади.

Бундан ташқари, бошқармаларнинг шаҳар ва туманлардаги бўлинмалари билан ҳам шартномалар тузаяпмиз. Яқин орада тармоққа қарашли барча муассаса раҳбарлари билан шартнома тузиш ишини ниҳоясига етказиб, меҳнаткашларни имкон қадар тўлиқроқ ҳимоялаш чораларини кўрдик.

Иккинчи йўналиш шундан иборатки, барча бошланғич касаба ташкилотлари раисларининг ўқувини ташкил қилдик. Иш юритишнинг эски услубидан воз кечяпмиз. Бундан ташқари барча бошланғич ташкилот раислари билан шахсан учрашиб, янги вазифалар хусусида суҳбатлашдик, мавжуд муаммоларни жойларнинг ўзида озми-кўпми, ҳал қилдик.

Идорага вилоят ижтимоий суғурта жамғармаси мутахассиси Сайёра Мадалиева ишдан ноҳақ бўшатилгани ҳақида мурожаат қилган эди. Текширишлар натижасида шикоят ўринли, деб топилди ва Мадалиевани ишга тиклаш ҳақида қарор чиқарилди. Вилоят ижтимоий таъминот бўлими ходими Асия Сорокопудовага икки ойлик нафақаси ундириб берилди. Пенсия пулини ололмаган бир неча кишига амалий ёрдам кўрсатдик. Бинобарин бундан ҳам фаолроқ ишлашимиз мумкин эди. Лекин, бор-йўғи уч кишимиз. Ҳисобчи, йўриқчи ва мен. Жойларга тез-тез чиқишга имкон тополмаяпмиз. Бизга малакали мутахассис ҳамда транспорт зарур. Тармоқдаги шу каби муаммолар ҳал этилса, ишимиз янада таъсирчан буларди.

Санъат МАҲМУДОВА,
«Ишонч» мухбири.

Ўтиш даври жараёнларининг мавжуд иқтисодий қийинчиликлари жамият аъзолари олдига ўта масъулиятли вазифаларни кўндаланг қўймоқда. Бу вазифалардан бири бозор иқтисодиёти шароитида аҳолини, айниқса, унинг кам таъминланган қисмини, зиёлиларни иқтисодий-ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишдан иборатдир.

ҲАМ ИНСТИТУТ, ҲАМ КОРХОНА

Фарғона политехника институти ректорати шу мақсадни амалга ошириш учун касаба уюшмаси қўмитаси билан биргаликда ижтимоий ҳимоя дастурини ишлаб чиқди. Дастур республика Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, республика ва вилоят касаба уюшмаси бошқарувининг кўрсатмалари, буйруқ ва фармойишларини ҳисобга олган ҳолда тузилганлиги билан диққатга сазовордир. Лекин бу борада бир муаммо борки, у ҳам бўлса маблағнинг йўқлиги. Шунга қарамай, «излаган имкон топар», деганларидек, касаба уюшма қўмитаси бу масаланинг ечимини топди. Дастурнинг тўла-тўкис бажарилиши учун сарфланадиган харажатлар бюджетдан ажратилган маблағдан ташқари қўшимча даромад йўли билан топиладиган бўлди. Қўшимча маблағ топиш эса институтимиз ўқитувчиларини боқимандалик кайфиятидан чиқаришга ёрдам бераётир.

Бюджетдан ташқари маблағ топиш фаолиятини, аввало, илмий-тадқиқот ишларимизнинг иқтисодий самарадорлигини оширишдан бошладик. Кафедралар, илмий-тадқиқот лабараториялари, профессор-ўқитувчиларимиз ўз илмий тадқиқот режаларини қайта ташкил қилмоқдалар. Иш фаолиятига янгича ёндашув натижаси ўлароқ, 1995 йилда хўжалик шартномалари бўйича 1 миллион сўмлик иш бажарилган бўлса, 1996 йилнинг 1 апрелигача 4,5 миллион сўмдан ортиқ даромад кўрилди. Жумладан, «Фарғона нефтни қайта ишлаш» заводи, «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Марғилонипак» ҳиссадорлик жамияти, Фарғона тўқимачилик комбинати, «Фарғонасувқурилиш» корхонаси каби йирик саноат корхоналари билан хўжалик шартномалари тузилганки, йил охирига бориб, шартномалар иш ҳажми 5 миллион сўмдан ортиши тахмин қилинмоқда.

Шу ўринда 13 та илмий-тадқиқот лабораториясида олиб борилаётган тажрибаларни республика фан ва техника Давлат қўмитаси 800 минг сўмлик маблағ билан таъминланганини эслатиб ўтиш жоиз.

Хўжалик шартномаси асосида олиб бориладиган илмий-тадқиқот ишларидан ташқари, институт қошида кичик корхона ва хизмат кўрсатиш тармоқлари очилмоқдаки, бу ҳам қўшимча маблағ топиш имкониятини бераётир. Хусусан, энергетика факультети қошида очилган «Қувват» кичик корхонаси «Марғилонипак» тўқимачилик комбинати, «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмалари билан ўзаро шартномалар тузиб, электр ускуналари ва жиҳозларини таъмирлаш бўйича самарали фаолият кўрсатмоқда. «Меҳнат ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш» кафедраси Фарғона вилоятидаги 25 дан ортиқ ишлаб чиқариш корхоналарининг буюртмасига биноан ташқи муҳитга чиқарилаётган зарарли чиқиндиларни ҳисобга олиш, уларни зарарсизлантириш ҳамда иккиламчи маҳсулот олиш соҳасида катта ишларни амалга оширмоқда.

Маълумки, ҳозирги кунда маиший хизмат кўрсатиш жабҳаси энг самарали тармоқлардан бирига айланиб бормоқда. «Тўқимачилик саноати ва маиший хизмат кўрсатиш машина ва аппаратлари» кафедраси нафақат институтимиз, балки ташқи буюртмалар асосида ҳам кенг кўламдаги фаолиятни бошлаб юборди. Биргина кир ювишдан тушган 50 минг сўмлик маблағ шу кафедра ўқитувчиларининг маошига қўшиб берилди. Қолган 62 минг сўм эса соф фойда сифатида институт ихтиёрида қолдирилди.

Институт қошидаги корхоналар ҳақида сўз кетганда, кўп тармоқли «Полиграфчи» кичик корхонаси ҳақида алоҳида тўхталиш лозим. Бундан беш йил муқаддам нашриёт зарарга ишлаб ётар эди. Шунинг учун у зудлик билан қайта қурилиб, унга тажрибали нашриётчи С.М. Гольдман раҳбар этиб тайинланди. Ҳозирги кунда нашриёт уч сменада фаолият олиб бормоқда. Бу ерда асосан институт буюртмаси бўйича ўқув қўлланмалари, мақолалар тўплами, дарсликлар, кўргазмали қуроллар, жадваллар нашр этилади. Ҳисоб-китобларга қараганда, ўтган йили нашриёт 1 миллион сўмлик ишни бажариб қўйибди. Бундай қўшимча маблағ эса институт моддий базасини мустаҳкамлашда алоҳида ўрин тутади. 1995 йил мобайнида институт бюджетдан ташқари 21295 минг сўм даромад қилган бўлса, шундан 18 миллион сўми «Полиграфчи» кичик корхонаси ҳиссасига тўғри келади. Шу маблағнинг 600 минг сўмига институт компьютерлар сотиб олди.

Кўриниб турибдики, зиёлилар масканининг бозор муносабатлари шароитига мослашуви, боқимандалик кайфиятидан чиқишида бундай корхоналарнинг аҳамияти катта. Қолаверса, бунинг натижасида ўқитувчилар ўз моддий шароитларини яхшилаб олиш имкониятига эга бўлаяптилар. 1995 йилда ўқитувчилар, хизматчи ходимлар ва талабаларга жами 37,906 сўмлик моддий ёрдам кўрсатилди, байрам ва бошқа муносабатлар билан 0,5 миллион сўмдан ортиқ мукофот пули берилди. Мустақиллик байрами ҳамда «Билимлар куни» шарафига ҳар бир ўқитувчи, хизматчи ходимга, нафақадаги ўқитувчи-ходимга 371,730 сўмлик қийматда ун тарқатилди. 1996 йил кириб келиши муносабати билан эса ўқитувчи-ходимларга 212 минг сўмлик гўшт, гуруч, шакар ва ҳар бир киши учун бир ойлик маош қийматида совға берилди. 1996 йил Наврўз байрами муносабати билан ҳар бир ўқитувчи-ходимга 2 кг гўшт, 2 кг гуруч, 2 кг шакардан иборат моддий ёрдам кўрсатилди.

Ўқитувчи ва хизматчи ходимларнинг транспорт харажатларини қисман қоплаш мақсадида Марғилон-Қиргули, Охунбобоев-Қиргули маршрути бўйича эрталаб бир марта қатнайдиган бепул автобус ташкил қилинди. 1996 йил 1 апрелдан бошлаб, ўқитувчилар ойлик маошининг 30 фоиздан 70 фоизгача системали равишда мукофот бериб бориш режалаштирилган. Шуни эътироф этиш кераки, бундай «саховатпешалик»нинг барчаси бюджетдан ташқари олинаётган маблағ ҳисобидан амалга оширилмоқда. Институтимиз ўқитувчилари, илмий ходимларининг янгича иқтисодий шароитларга мослашуви, иш жойларида тадбиркорлик ва меҳнатсеварлик хусусиятларини намоён этишлари улар фаолиятига янада кенг йўл очмоқда.

Р.ТОЖИЕВ,
Фарғона политехника институти ректори вазифасини бажарувчи, техника фанлари доктори, профессор.

• Соғлом авлод учун

БИЙРОНЧАЛАР КЕРАК КЎПЛАБ ШУНАҚА...

Болажон, алпон-талпон қадам ташлаётган севимли болажон. Сенинг бу одимларинг эртага янада катталашади. Сен-эртанги мунаввар ёруғ кунларимнинг, умидларимнинг соябонисан, болажон. Ният тим киприггингда гард юқмасин, танижонинг омону бағринг бут бўлсин. Неки яхши нарсалар бўлса бари — сенга, барча шодлик, энг сара кийим бошу жажжи ўйинчоқлар-сенга. Болалигинг бахтингга айлансин.

Сирдарё вилоятидаги «Соғлом авлод учун» жамғармаси фаолияти билан танишар эканман ҳаёлимдан ана шундай ўйлар кечади. Дарвоқе, ҳукуматга қарашли бўлмаган халқаро хайрия жамғармасининг ҳудудий бўлимида тилга олса арзигулик, шу билан бир қаторда амалга оширилиши лозим бўлган талайгина муаммолар мавжуд. Она ва болани соғломлаштиришга мўлжалланган, кўп болали кам таъминланган оилаларга, халқаро ташкилотлардан юборилган мурувват ёрдами сифатидаги дори-дармонларни тарқатиш каби бир қатор ишлар амалга оширилаётганининг гувоҳи бўлдим.

Бу жамғарма ўтган йилнинг бошларида ташкил этилган бўлиб, ҳисоб рақамида атиги ун олти минг сўм пули бор эди. Дастлабки ҳаракатлар ёмон бўлмади. 1995 йил давомида «Соғлом авлод учун» жамғармаси ва унинг таянч пункти томонидан тўрт марта хайрия тадбири ўтказилди. Айниқса болалар уйида тарбияланувчилар учун алоҳида ғамхўрлик кўрсатилди. Йил давомида туман ва шаҳар ҳокимликлари билан жамғарманинг таянч пунктларини тузиш борасида иш олиб борилди. Гулистон, Сайхунобод, Боёвут, Мирзаобод, Сирдарё туманларида, Гулистон, Сирдарё, Ширин, Янгиер шаҳарларида таянч пунктлари тузилиб тегишли раҳбарлари тайинланди.

Эртанги соғлом авлод учун вилоят ҳокимлиги 300 минг сўм маблағ ажратгани бу жамғарма фаолиятининг кенгайишига туртки бўлди. Барча туман ва шаҳар ҳокимликлари ушбу жамғармани пул, ер майдони билан таъминлаш бўйича тегишли қарор қабул қилдилар.

Вилоят жамғармасининг таъсис этувчи ташкилотлари билан доимий алоқа ўрнатилиши жамғарманинг қўллаб-қувватланишига кенг йўл очди. Жумладан, Гулистон тикувчилик фабрикаси, Гулистон ёғ-экстракция заводи, вилоят нефт маҳсулотлари бирлашмаси, вилоят техника алоқа бошқармаси, «Нафосат» хусусий қўшма корхонаси жамғармани қўллаб-қувватладилар ва ўзларининг ишлаб чиқарган маҳсулотларидан, пул маблағи билан таъминладилар. Ушбу таъсисчилардан жамғарманинг ҳисоб рақамига жами 72 минг сўм пул маблағи ва ишлаб чиқариш маҳсулотлари келиб тушди.

Вилоят бўйича бундай таъсисчи ташкилотлар ва корхоналар 43 тани ташкил этсада кўпчилиги иқтисодий шароитларини ҳисобга олиб қийинчиликларни рўкач қилиб бу борадаги шартномаларни бажаришмаётир.

Жамғарма қошида ташкил этилган «Меҳр» дорихона ва вилоят таянч пунктининг тижорат дўкони ўз фаолияти билан кўпчиликка манзур. Дорихона орқали вилоят аҳолисига анча арзон баҳодаги дори-дармонлар сотилиши йўлга қўйилган. Айни пайтда дорихонада Европа мамлакатларидан келтирилган 600.000 сўмлик дори-дармонлар мавжуд. Шунингдек, жамғарма қошидаги дўкон орқали ун, гуруч, шакар, чой, болалар учун озиқ-овқат маҳсулотлари сотилмоқда.

Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш биринчи галдаги вазифадир. Шу мақсадда «Соғлом авлод учун» жамғармасининг вилоят бўлими биргина ўтган йилнинг ўзида 5 маротаба она болаларни даволовчи тиббий муассасаларга текин дори-дармонларни тарқатди. Гулистон туман туғруқхонаси эса Хитой Халқ Республикасидан келтирилган болалар реанимация аравачаси билан таъминланди. Мурувват ёрдамини кўрсатиш ва таянч пунктларида ушбу ишларни назорат қилиш тўғри йўлга қўйилди. Натижада жамғарма «Амбуланс» ташхис машинаси билан таъминланиб, соғломлаштириш ишларида сезиларли ўзгаришлар рўй бермоқда.

Болаларни бақувват, жисмонан етук қилиб камол топширишда жамғарманинг ўз йўналишлари мавжуд. Албатта бу фаолият ташкилотлар, жамоалар билан узвий ҳолда боғлиқдир. Таъсисчи ташкилотларни тўлалигича жамғарма фаолиятига жалб қилинмаганлиги амалга оширилмаган вазифалардан биридир. Айрим туман ва шаҳарларда эса ушбу жамғарманинг таянч пунктларининг тузилишида, фаолият кўрсатишида сустакашликка йўл қўйилмоқда. Жумладан, Ш. Рашидов, Меҳнатобод, Сайхунобод туман ҳокимликлари жамғарма фаолиятига нечоғлик мурувват кўрсатишаётган бўлса, Оқолтин туманида бу борадаги ишлар ачинарли аҳволда.

Вилоят ҳокимлиги томонидан ушбу камчиликларни тезроқ бартараф этиш учун тегишли чора ва тадбирлар белгиланиб, тезкорлик билан жамғарма фаолиятини яхшилаш ишлари олиб борилаётир. Жумладан, таянч пунктлари ташкил қилинмаган туманларда бу борадаги камчилик тезроқ бартараф этилиши, унинг қошида дўконлар, дорихоналар, қўшма корхоналарнинг кўпайтирилиши, жамғарма Низомида таъкидланган барча вазифаларни бажарилишига эришиш кун тартибида турибди.

— «Соғлом авлод учун» вилоят бўлими Қизил Ярим ой, Меҳр-шафқат, Маҳалла, Экосан, Наврўз, Улуғбек ва Ш. Рашидов каби таъсирчан жамғармалар сафидан ўрин олиш, улар билан доимий алоқа ўрнатиш борасида тинмай изланаётир, — дейди жамғарма бўлимининг бош директори Абдусалом Жонибеков. — Қачонки, бу борадаги ишларни тўлалигича рўёбга чиқарар эканмиз оналар ва болалар ҳаётини асраган бўламиз. Зеро, бизнинг кўзлаган вазифамиз ҳам шу-оналар ва болалар соғ бўлса, турмушимиз фаровон ва осуда кечади.

Дарвоқе, ҳозирги кундаги энг долзарб масала ҳам, муаммо ҳам шу: эртанги кун эгалари ёшларимиз соғлом камол топмоқлари зарур. Бу эса нафақат жамғармаларнинг, балки ҳамма-ҳаммамизнинг вазифамиздир.

Норинисо ҚОСИМОВА.

Машриқзамин дарғалари

ТАФАККУР ФАЗИЛАТЛАРИ

Зайниддин Ғаззолий

Буюк бобокалонимиз Зайниддин Ғаззолий халқимизга ажойиб мерос — «Қимиён саодати туркий» асарини қолдирган. Бу асарнинг муҳим аҳамиятларидан бири инсониятни билимга, тафаккурга, фикрлашга, фикр доирасини тинимсиз кенгайтириб боришга даъватидир. Мутафаккир тафаккурни чироққа ўхшатади. Зеро, уни тутган одам зулматдан халос бўлиб, ҳаёт йўлида туртиниб юрмайди.

Азиз муштарийларимизни бобокалонларимизнинг ғоят бебаҳо ва ноёб мерослари билан таништириб бориш замондошларимиз маънавий камолотига хизмат қилади, деб ўйлаймиз. Имом Ғаззолий билан мулоқотда бўлиш, ул зотнинг битикларини мустақил мутолаа этиш ҳар биримизга шуур ва нур бахш этиши шубҳасиз...

... Қоронғуда йўл юрмоқдан ожиз бўлган киши темирни тошга урса учқун пайдо бўлур. Андин равшан чироғни қўлга киритиб, осонлик бирла йўл топур. Тафаккурнинг мисоли нурли чироққа ўхшарки, унинг ёрдамида онги ёришиб, охиратнинг бехатарлигини билса, дунё ташвишларидан юз ўгирур ва охират роҳатига юз келтирур.

Бас, тафаккур уч нарса учундур: маърифат, ҳолат (ҳол) ва амал. Ва лекин амал— ҳолнинг тобеъидур. Ва ҳол— маърифатнинг тобеъидур. Ва маърифат— тафаккурнинг тобеъидур. Тафакур— барча хайриятнинг асли ва калидидурки, мунингсиз фазилат ҳосил бўлмас.

Билғилки, майдони фикрат бениҳоятдурки, анинг илмига ниҳоят йўқдур. Ва лекин ҳамма нарсада ҳам фикрат раво эрмас. Аммо, ул фикратки, роҳи динга тааллуқи йўқдур, ани шарҳ қилмасман. Ва ончаки, роҳи динга тааллуқи бордур, агар тафсили бениҳоя бўлса ҳам шарҳ қилурман. Роҳи диндан мурод — ҳар бир банданинг Ҳақ таоло ила муомаласидурки, анинг бирла одам Ҳаққа етишур.

Бас, инсон тафаккури ё ўз зотида бўлур ва ё Ҳақ таолода бўлур. Агар одам ўз нафсини тафаккур қилса, бу — Ҳақ таоло наздида мазмундур. Ани ўзидан йироқ қилгайки, ул муосий ва муҳликотдур (Агар ўзидан бошқа одамларни ва оламларнинг Яратувчисини) тафаккур қилса, бу маҳбуб ва манзур сифатдурки, Ҳақ таологa яқин қилур. Бул тоат, мунжиётдур. Бас, ул банда мисли ошиқдурки, маъшуқидан ўзгани ўйламас. Ва агар ғайрини ўйласа, ишқи ноқисдур.

Бас, ошиқнинг андишаси (ўйи) ё маъшуқнинг жамолидур, ва ё ҳусну сурати, ва ё афъоли ва аҳлоқи бўлур. Агар ошиқ ўзини ўйласа, ё маъшуқига мақбуллиги зиёдалигини ўйлар ва ё маъшуқига ёмон кўринадиган сифатларни ўзидан йироқ қилишни ўйлар. Бас, ошиқнинг анидашаси бу тўрт ҳолатдан ташқари эмасдур.

Бас, агар банда Худои азза ва жалланинг ишқи ва дўстлигини истаса миқдори аввал улдурки, ўйлагайки, ўзидаги ёмон сифатлар қайсидур, токи ул сифати мазмума, афъол ва оъмоли ношойисталардан ўзини йироқ қилгай.

Бас, бу маъсиятнинг баъзиси баданга тааллуқи бордур. Чунончи, тил, кўз, қулоқ, қўл ва мундин ўзга ҳам. Ва баъзиси жумлаи баданга тааллуқлидур. Чунончи, ҳабосати ботин.

Бас, бу андишалардан ҳар бирининг уч маҳалли ўрни бордур. Бирин улки, фалон иш ва фалон сифат ё ҳалолми? — дер. Ва агар бу равшан бўлмаса, тафаккурга ҳожати бордур. Иккинчи улки, агар макруҳ бўлса, ул сифат менда борми ё йўқми? — дерки, ани ҳам тафаккур бирла билинур. Учинчи (андиша) улки, агар одам сифати зиммага (ёмон сифатларга) муттасиф бўлса, анинг фикрин қилмоқ лозимки, қайси тадбир бирла андин халос бўлур? Ҳар куни эрталикда тафаккур қилгайки, агар ёлғон ё ғийбатга мубтало бўлса, тадбирин қилмоқ керак. Ва агар луқмаи ҳаромга йўлиқса, на илож қилгай? Мунга ўхшаш, андомининг тоатини (адо этиб), маъсиятини тафаххиз (эҳтиёт) қилгай. Ва бундин фориғ бўлса фазоил (фазилатлар орттириш) андишасин қилгай. Масалан, айтқойки, тилни зикр этмоқ учун ва мусулмонларга роҳат еткурмоқ учун офарида қилгандур. «Ва мен фалон зикрни айтишга қобилман, ва фалон сўзни деб (рост сўзни), мусулмонларга роҳат еткургайман» дер. Ва кўзни одамни қувонтирмоқ учун яратибдур. Анинг бирла саодати абадий сайд қилгайман, фалон олимга таъзим назари бирлан қарай, фалон фосиққа таҳқир назари ила қарай, токи Тангри ҳаққини адо қилгайман». Мунга ўхшаш ҳар куни бундин ҳам яхши андишалар қилгайки, бир соатлик тафаккур бир йиллик ибодатдан аъло деган ушбудир.

Вақтики, тоат маъсиятдан тафаккур ила фориғ бўлса, одам аҳлоқи ботинидан андиша қилгай, яхши ва ёмон сифатларни андиша қилиб, ямонини ташлаб, яхшисини зиёда қилгай. Ва билгайки, асли муҳликот ва ҳўйи баъд (ёмон феъллар) ўнтадур. Агар булардан халос бўлса, тамоми (комил) бўлур. Чунончи: буҳл (баҳиллик), кибр, ҳасад, худбинлик, риё, пурғазаблик, дунёпарстлик, иззатпарастлик, масхарагўйлик.

Мунжийёт (нажотлик) ва аҳлоқи ҳамида ҳам ўнтадур. Чунончи: маъсиятни мазаммат қилмоқ, балога сабр қилмоқ, қазоға ризо бўлмоқ, неъматга шукр қилмоқ, хавф ва ражо-умидни баравар тутмоқ, дунёга берилмаслик, ихлос бирла тоат қилмоқ, хушхулқ бўлмоқ.

Бас, булардан ҳар бирида чандон тафаккурлар бордурки, бу сифоти ҳамида илмини китоб аввалида баён қилдимки, билурсан.

Бўлғайки, мурид (шогирд) бу сифатларни бир жадвалга битиб, ўзига ҳамроҳ қилгай. Токи, тоат ва ибодатдан фориғ бўлганида бу хатта машғул бўлғайки, авсофи хасана ва замиман мулоҳаза қилиб, ҳасанани ихтиёр қилиб, замимани тарк қилгай.

Иккинчи миқдор (босқич) Ҳақ таолонинг қудратини тафаккур қилмоқки, тангрининг зоти ва сифатларини, афъол ва маснуъотларини (яъни, санъатларини) тафаккур қилмоқки, бу мақоми бузургдур. Ва лекин Ҳақ таолонинг зоти ҳақида тафаккур қилмоққа халқ тоқат келтиролмас, ва ақл етмас ва шариат ҳам наҳий (манъ) қилибдур. Чунончи:

Ло рафонакум ло тақаддиру қадаруҳу.

Яъни, чиндан ҳам, қодир бўлмассизлар ҳаргиз Худои таолонинг зотини тафаккур қилмоқға. Ва ул зотни тафаккур қилолмаслик — Ҳақ таолонинг яширинлигидан эрмас, балки камоли равшанлигидандурки, одамнинг басийрати (кўриш ва ақл қуввати) ғоят заифлигидан тоқат қилмас. Авомун-нос ҳаммаси бу даражададур. Аммо сиддиқ ва бузургларнинг назари тоқат қилур. Ва лекин бу тоқат ҳам бардавом эрмасдур. Чунончи, офтобга қараш мумкин, ва лекин узоқ қаралса, нобийнолиқ (кўр бўлиш) хавфи бордур. Бас, бузурглар ҳам Ҳақ таолонинг сифатларидан ончалик билибдурки, ани ҳам халққа айтмоққа рухсат йўқдур. Ва агар ул лафз бирлакий, халқнинг тасаввурига яқин бўлғай. Чунончи, айтиш мумкин олим ва мутакаллимийин ва мурид-шогирдларга. Бас, булардан ўзгалар қийин фаҳм қилур. Ва лекин билғайсанки, Ҳақ таолонинг каломи инсон сўзига ўхшаш эрмас, ва илми ҳам бениҳоят ва иродаси қадимдурки, бу сифатларнинг тафсили баён саҳифасига сиғмас. Чунончи, дарёлар суви сиёҳ бўлса ва ҳама наботот (ўсимликлар) қаламу қоғоз бўлса, узун умр давомида ҳам мингдан бирини адо қилолмаслар.

Чунончи, Ҳақ таоло хабар берур:

Қул: Лав кона ал-баҳри мидодан ли калимоти рабби ли нафизал хабари

Ва лекин мунчалик билғайсенки, Ҳақ таолонинг каломи банда сўзига ўхшамаски, харфи сутдан, пайвасталикдан ва мунқатеъдан (яъни, харфларни қўшиб ёки айириб ёзишдан) муназзаҳдур. Ва зоти ҳам ҳеч зотга ўхшамаски, жасм эмас, ва араз эмас, макони важҳат ва инфисолдан муназзаҳдур (покдир). Бас, мунчалик тафсилни аксар авом (фаҳм қилолмай) инкор қиладурлар. Чароқи, улар ўз сифатларига қиёс қилиб, Ҳақ таолонинг азимати ва жалолини ақли бовар қилмаслар. Авом ҳарчанд азимат ва жалол — буюкликни билай деса, подшоҳни тасаввур қилурларки, тахтда ўлтируғлик ва олдида ғуломлар қўли қовуштуруғлик ва гумон қилурларки, кўзи, қулоғи, оёғи бўлғай. Бас, бу ғоят жаҳолат ва бевақликдурки, бу важҳдан Худонинг зотини тафаккур қилмоқни шариат (авомга) манъ қилибдур. Авсофи ғомизани баён қилмоқдан фақат мунга қаноат қилибдурларки:

Лайса ка мислиҳи шайъун ва Ҳува ли самиъул басиар

Яъни, Ҳақ Таолонинг мисли, монанди йўқдурки, Аллоҳ Таоло кўргувчи ва эшитгувчидур.

Бас, мунчаликка иқтифо қилибдурлар (кифояланибдурлар) ва тафсилни бидъат санабдурлар. Бу сабабдан, аксар халқ бу илмни қабул қилмас. Шу туфайли баъзи анбиёларга ваҳий келибдурки, «Бандаларимга сифатларимдан хабар бермангларки, инкор қилурлар ва фақат фаҳм қилгудекларини айтинглар». Бас, авлоси улки, Худонинг зотини авом тафаккур қилмағай. Ва агар (Аллоҳнинг) азамати ва жалолини билай деса, ажойиб сунъ-санъатлари ва қудратларини мушоҳада қилгайдир.

«КИМИЁН САОДАТИ ТУРКИЙ»дан нашрга тайёрловчилар:

Маҳкам МАҲМУД,
Абдуллоҳ Умар КУЛОҲИЙ.

Назорат хизмати

АҲОЛИ МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯЛАБ

Косон туман давлат солиқ инспекциясининг савдо ва маиший хизмат корхоналарини назорат қилиш бўлими ходимлари зиммасига бўлим бошлиғи Илҳом Давронов таъкидлаганидек, савдо ва маиший хизмат корхоналарининг ишини назорат қилишдек ўта масъулиятли, шу билан бирга, савобли ва хайрли вазифа юклатилганлиги боис, ходимларга талабчанлик ҳам каттадир. Савдо ва маиший хизмат аҳолининг кундалик эҳтиёжларини таъминлайдиган энг зарур соҳалар бўлиб, очиқ эътироф этиш керакки, айрим ғирромликлар ҳам кўпроқ шу соҳаларда содир бўлиб туради. Ана шуларни назарда тутган давлат солиқ инспекцияси савдо ва маиший хизмат корхоналарини назорат қилиш бўлимининг ходимлари ўз хизмат бурчларини ҳалол-покиза бажаришиб, аҳоли манфаатларини ҳимоялашга астойдил ҳаракат қилмоқдалар. Бу борада уларга Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил 10 декабрда чиқарилган 606-рақамли қарори ҳамда Республика Президенти Ислом Каримовнинг Самарқанд ва Қашқадарё вилоятлари кенгашларининг навбатдан ташқари сессияларида сўзлаган нутқлари асосий дастур бўлиб хизмат қилмоқда.

Мазкур бўлим ходимлари юқоридаги қарор асосида ўтган 1995 йил давомида жами 240 марта текшириш ишлари ўтказиб, бир неча марта рейдлар уюштиришди. Жумладан, Косон тумани ҳудудидаги ва Косон шаҳри марказидаги савдо ҳамда маиший хизмат шоҳобчаларида ўтказилган 187 та текшириш ишларидан 22 тасининг ҳужжатлари туман ҳуқуқни муҳофаза қилиш идорасига, 61 таси туман ҳокимлиги қошидаги маъмурий комиссияга, 104 таси махсус тафтиш ав назорат бўлимига тақдим этилиб, улардан 35800 сўм миқдорида жарима ундирилди. Юқоридаги айбдор ва жарима тўловчиларнинг асосий қонунбузарликлари нималардан иборат, деган ҳақли саволга жавоб тариқасида айтиш мумкинки, бундайларнинг кўпчилиги савдо дўконларида содир этилган қонунбузарликлар бўлиб, сотувчиларнинг нарх устига нарх қўйиб сотишлари, мол ва маҳсулотларнинг аниқ нархларини ёзиб қўймаганликлари, сотувчилик гувоҳномасисиз, халатсиз савдо қилишлари, қайси савдо ташкилотига қарашли эканликларини исботловчи ҳужжатлари йўқлиги ва бошқа шулар каби ҳоллар учун айблангандир.

Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 24 декабрдаги 604-рақамли қарори савдо дўконларида аҳолининг кундалик эҳтиёжлари учун зарур бўлган саккиз хилдаги озиқ-овқат маҳсулотлари мунтазам бўлишини таъминлаш ҳақида бўлиб, солиқчилар бу қарор талабларининг савдо ходимлари томонидан бажарилишини ҳам қаттиқ назорат остига олишган. Шу асосда улар ҳар бир ҳафтада ҳар бир савдо дўконида бир мартадан махсус текширишлар, рейдлар ўтказиб туришади. Ўтган йили ўтказилган шундай текширишлар чоғида 65 та савдо дўконида юқоридаги қарор талабларига амал қилинмаётганлиги солиқчилар томонидан аниқланиб, улар ҳақида туман ҳокимлигига маълумотнома тақдим этилган.

Шунингдек, савдо дўконларида аҳоли билан пуллик ҳисоб-китобларни амалга оширишда назорат-касса аппарати бўлмаганлиги учун Вазирлар Маҳкамасининг 621-рақамли қарорига асосан 58 та дўкон мудиридан ҳам 36500 сўм миқдорида жарима ундирилган.

Бўлим ходимларидан Руслан Бозоров, Уктам Охмоновларнинг синчковлик билан иш олиб бораётганликлари туфайли ўтган йили савдо идораларида солиқ қонунчилиги ҳам кўплаб бузилганлиги аниқланиб, шундай қонунбузарлардан 300 минг сўм миқдорида молиявий жарима ундирилган.

Шундай қилиб, солиқчилар янги йилни ҳам янги режалар билан бошлашиб ўз ишларини аниқ дастур асосида олиб боришга киришдилар. Улар айни кунлардаги текшириш ва назорат ишларида кўпроқ Республика Президенти Ислом Каримовнинг Самарқанд ва Қашқадарё вилоятлари кенгашларининг сессияларида сўзлаган нутқларида қайд этилган салбий ҳолатларга эътиборларини қаратганлари ҳолда иш кўрмоқдалар. Уларнинг ягона мақсадлари, қонунбузарлар, ғирромлар, сохта тадбиркорлар пайини қирқиш, савдо ва маиший хизматда ҳалолликни қарор топтириш, аҳоли манфаатларини тўлиқ ҳимоялаштириш, уларга кўрсатиладиган савдо ва маиший хизмат сифатини яхшилашдан иборатдир.

Нормамат ТОҒАЕВ.

Республика бўйлаб

ЭНГ ЯХШИ ТОКАРЬ

Фарғона шаҳридаги 1-ҳунар-техника билим юртида ҳунар-таълим ўқув муассасалари ўқувчилари ўртасида «Энг яхши токар»лик мутахассиси» унвони учун республика кўрик-танлови бўлиб ўтди. 4 кун давом этган қизғин беллашувларда республикамизнинг Тошкент, Фарғона, Навоий, Самарқанд, Наманган, Андижон, Хоразм, Бухоро, Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятлари ҳамда Қорақалпоғистон Республикаларидан келган талабалар фаол иштирок этишди. Кўрик-танлов сарҳисоб қилинганда шартли биринчиликда тошкентлик Юрий Русин 1-ўринни, фарғоналик Тўлқин Парпиев, Тошкент вилоятилик Василий Гавратовлар 2-ўринни, андижонлик Зафар Турғунов, Тошкент вилоятилик Андрей Хохловлар 3-ўринни эгаллашди.

Республика кўрик-танлов якуни бўйича эса 1-чи ўринни Тошкент шаҳри, 2-ўринни Тошкент вилояти, 3-ўринни Фарғона вилояти, 4-ўринни Андижон вилояти, 5-ўринни Навоий вилояти ва 6-ўринни Самарқанд вилояти ўқувчилари эгалладилар. Ғолиблар Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирлигининг фахрий ёрлиқлари ҳамда қимматбаҳо совғалари билан тақдирландилар.

А.ТЎХТАСИНОВ.

СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН

Яқинда Гулистон туманида оналик ва болаликни ҳимоя қилишга бағишланган вилоятлараро семинар-кенгаш бўлиб ўтди. Унда Жиззах, Тошкент ва Сирдарё вилоятлари, шаҳар ва туман тиббиёт муассасалари раҳбарлари, бош мутахассислар ҳамда шаҳар ва туман ҳокимларининг муовинлари, хотин-қизлар қўмиталари раислари, «Соғлом авлод учун» ва бошқа талайгина ташкилотларнинг раҳбарлари иштирок этишди.

Республика соғлиқни сақлаш вазирлигининг ўтган йил апрель ойидаги «Туғруқхоналар тизимини қайта ўзгартириш ва уларнинг ишини такомиллаштириш тўғрисида»ги буйруғига жавобан ўтказилган ушбу семинар-кенгаш Гулистон туманида ўтказилгани бежиз эмас. Семинар қатнашчилари ушбу туман марказий шифохонасидаги акушерлик комплекси ҳаётини акс эттирувчи видеофильмни кўришгач бу саволга жавоб топишди.

«Соғлом авлод учун» вилоят жамғармаси ихтиёрига берилган «Амбуланс» машинаси қишлоқ аҳлларини тиббиёт кўригидан ўтказди. Ноёб тиббиёт асбоб-ускуналари билан жиҳозланган ушбу кўчма амбулаториянинг хизмати беқиёсдир.

Семинар-кенгаш ишида Республика Соғлиқни сақлаш Вазири муовини А.Ёркулов, Вазирликнинг бош терапевти, профессор А.Гадоев, вилоят ҳокимининг ўринбосари С.Усмонов, Гулистон туман ҳокими У.Абдиев вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи Б.Мирзаевлар иштирок этиб сўзга чиқдилар.

Н.ҚОСИМОВА.

Мамлакатлар, одамлар, одатлар

ХОСИЯТЛИ «ЕТТИ» РАҚАМИ

Халқ орасида «етти» рақами билан боғлиқ бўлган удум ва анъаналар, мақол ва маталлар, ҳикматли сўзлар, жуғрофий номлар ва бошқа тушунчалар кўп учрайди.

Ривоятларга қараганда, Истамбул, Рим, Киев каби шаҳарлар еттита тепалик устида жойлашган дейилади. Ўзбекистон пойтахти, қадимий ва ҳамиша навқирон Тошкент ҳам «етти қиру етти ўр устига қурилган» дейишади. Тошкентдаги Олтинтепа, Чангалтепа, Чивинтепа, Шўртепа, Ганчтепа, Кулолтепа, Оқтепа каби тепаларга қурилган бинолар баланд бўлиб, улардаги мачитлар Баланд мачит ёки Лайлакмачит деб юритилган. Тошкентда тепаликлар сони еттитадан кўпроқ, бўлсада, қадим замонлардан анъана бўлиб қолган «етти» рақами рамзий маънода олинган. Зеро аждодларимиз учун «етти» рақами муқаддас ва ҳосиятли саналиб келинган.

Қадимги Бухоро ҳукмдори Бухорхудот кўп марта сарой қурдирган бўлсада, кўп вақт ўтмай у бинолар бузилиб кетаверган деган ривоят бор. Шунда ҳукамоларни йиғиб маслаҳат сўрабди. Ҳукамолар бинони «Етти оғайни» юлдузлар туркуми шаклида етти тамал тош устига қуришни маслаҳат берганлар. Шу тарзда қурилган қаср бузилмаган. Ҳукмдор Бухорхудот ҳам, ундан кейин яшаган ҳукмдорлар ҳам мағлубиятга учрамаганлар. Бино-қаср қурилгандан кейин бирон ҳукмдор унинг ичида ҳаётдан кўз юммаган. Қасрнинг ўзи ҳам еттинчи асрда бунёд этилган экан.

Манбаларда битилишича, X-XI асрларда Бухоронинг етти дарвозаси бўлган.

Ҳиндларнинг қадимий достони бўлмиш «Веда»нинг «Ригведа» қисмида айтилишича, Пуруси тангрига қурбонлик қилиш учун «Етти тош» устига алоҳида жой ҳозирланган эмиш. Ҳиндлар Ҳиндистон пойтахти Деҳлини «Етти қалъа шаҳри» дейдилар.

Етти рақамига эътибор қачон ва қай тарзда юзага келган? Ривоят қилишларича, Шарқ халқлари жуда қадимдан, тахминан 5000 йилдан буён «Етти» рақамини муқаддас ҳисоблаб келадилар.

Шарқ халқлари тақвими яратиш учун Ернинг йўлдоши, Ерга энг яқин осмон жисми Ойнинг бизга кўринадиган даври 28 кунга тенг. Бир ой — 28 кун эса тўрт ҳафта-тўрт етти кунликдан иборат. Ҳар бир ой даври (фазаси) 7 кундан иборат, ҳар 7 кунда алмашиниб туради.

«Етти» рақамининг муқаддас бўлиб қолишидаги асосий сабаблардан бири шу бўлса керак.

Қадимги Рим мунажжимлари осмон ёритгичларига қараб иш юритганлар. Улар сайёраларни Рим тангрилари — Меркурий (Уторуд), Венера (Зуҳра ёки Чўлпон)), Марс (Миррих), Юпитер (Муштарий) ва Сатурн (Зуҳал) номлари билан атаганлар. Бобулликлар Қуёш ва Ойни ҳам қўшиб, сайёралар сонини еттитага етказганлар. «Етти» рақамининг муқаддаслашувини яна бир бор далиллаганлар.

«Етти» рақами қадимдан хайрли рақам ҳисоблаб келинган: Иброҳим алайҳиссалом Маккада Каъбани бунёд этганларидан кейин, унинг атрофини етти мартаба айланганлар; Етти бор Сафо тоғига, етти бор Маъво тоғига чиққанлар. Сўнгра етти маротаба Арофат водийсига қадам ранжида қилганлар. Удум тариқасида, анъанага кўра, муборак ҳаж сафарига бориб Каъбани зиёрат қилган ҳар бир мусулмон шу удум-анъаналарни (етти маротаба) қайтаради.

* * *

«Хафтияк» — еттидан бири. Қуръони Каримнинг еттидан бир қисмидан иборат махсус китобча. Эски мактабларда савод чиқариш, ўқиб ўрганиш воситаларидан бири бўлиб, шогирд (ўқувчи)лар араб алифбосини ўзлаштирганларидан сўнг ўрганиладиган қўлланма. Хафтияк Қуръондан олинган 13—14 сурани ўзига қамраган. Хафтиякдан сўнг Қуръони Каримни ўқишга киришилган.

* * *

Маърифатпарвар аллома, буюк Соҳибқирон Амир Темур ҳар куни қўй сўйдириб, ҳар бир қўй танасини еттига бўлиб, камбағалларга улашган.

* * *

Туркистон шаҳридаги Аҳмад Яссавий мақбарасида Катта Дошқозон бор. У етти хил маъдандан қуйилган.

* * *

Бобурийлар сулоласининг кўзга кўринган намоёндаларидан бири— Шоҳ Жаҳон салтанат тахтига ўтириш шарафига атаб, олтиндан ясалган «Товус тахт»ни ишлаш учун 7 йил вақт кетган, 7 миллион рупий пул сарф этилган.

* * *

Қадимги Шарқ халқлари дунёда одамни боқадиган ва бой қиладиган етти хазина бор деб билганлар. Улар қуйидагилар:

1. Сигир — рўзғорнинг қассоби ва баққоли;
2. Асалари — оиланинг табиби;
3. Обжувоз — қозоннинг ёғи
4. Ипак қурти — қизларнинг сепи;
5. Тегирмон — қорининг белбоғи;
6. Урмон — иморат «суяги», қозон олови;
7. Товуқ — ҳам оби ёвгон, ҳам дори-дармон.

* * *

«Етти оғайни» юлдузлар туркуми «Чўмич» шаклидаги бу юлдузлар туркуми — Шимолий ярим курра учун хос. Уларнинг ёрдамида «Қутб юлдузи»ни ва «Қутб юлдузи» ёрдамида эса уфқ томонларини аниқлаш мумкин. Баъзан еттита юлдуздан иборат бу туркумни «Катта айиқ» (арабча «Дубҳе Акбар») деб юритилади.

* * *

Халқ тилида анъанавий «етти» сўзи кўп қўлланилади. «Гўрўғли етти ёшида Такаёвмид элига етиб келди», «Етимнинг ҳақи етти дарёни қуритар», «Бир қўшнида етти қўшнини ҳақи бор», «Етти букилиб салом бермоқ», «Етти ухлаб тушига кирмаган», «Етти қават кўрпача тўшамоқ», «Етти ўлчаб бир кес», «Сув етти думаласа ҳалол» каби иборалар учрайди.

* * *

Қадимги Шарқ ва Ислом анъанасига кўра, ўғил фарзанд таваллуд топгач, етти кунлик бўлганда хатна қилинган, чақалоқ етти кунлик бўлганда унга исм қўйилган.

* * *

Ислом ақидасига кўра, коинот етти қаватдан иборат. Арши Аъло коинотнинг еттинчи қаватида жойлашган.

* * *

Қадимги Шарқда, Ер курраси табиатига кўра «Етти иқлим» —Етти минтақага бўлинган. Ер табиатини етти иқлим (минтақа)га бўлиш Туркистон, Мовароуннаҳр, Ҳиндистон, Афғонистон ва Эрон халқларида қўлланилиб, кейин юнонларга ва Оврупога тарқалган жуғрофия тушунчадир.

* * *

Етти рақами билан боғлиқ жуғрофий номлар ҳам учрайди: Еттисув, Семипалатинск (Қозоғистонда), Едикўл (Истамбул яқинидаги минора), Еттиқудуқ (Қримда) ва ҳ.к.

* * *

Етти рақамининг инсон фаолиятини бошқа томонлари билан боғлиқлиги борлиги ҳам аниқланди. Америкалик таниқли психолог Ж. Миллер «Етти йил давомида мени етти рақами таъқиб этиб юрди» дейди. Олимнинг гапига кўра, шахсий ишларида ҳам, газета-журналларнинг саҳифаларида ҳам у етти рақамига дуч келаверган.

Шундан кейин у турли (кўриш, эшитиш, таъм билан боғлиқ) хабар, туртки (сигнал)ларни инсонга кўрсатадиган таъсирини тадқиқ этиб, ажойиб натижаларга эришган. Олимнинг тўплаган маълумотларига кўра, инсон қабул қилаётган ва миясида қайта ишланаётган ахборотлар «етти» атрофига (7+-2) бўлганда кўпинча хатога йўл қўйилмас экан. Демак, «Етти» рақами одамлардан идрок этиш қобилияти билан боғлиқ ўзига хос бир қонуният экан.

* * *

Баҳор ёки ёз ойларида ёмғирдан сўнг етти хил нурда товланувчи камалакни кўриб завқланмаган кишини топиш қийин. Шаффоф, рангсиз Қуёш нури призма ёки сув зарралари орқали ўтказилса етти хил рангга ажралади. Оддий Қуёш нури етти хил рангдан иборат.

* * *

Хуллас, «Етти» рақамига, мўъжизавий сирли рақам, табиат маҳсулига бутун инсоният, Машриқдан Мағрибгача барча-барча ихлос билан қараган.

Дунёда мўъжизалар жуда кўп, лекин етти рақамига алоҳида эътибор берилгани учун ҳам, одамлар тан олган ва уларни лол қолдирган обидаларни танлаб «Етти мўъжизалар» ёки «Етти иқлим мўъжизалари» деб аташган.

Етти иқлим мўъжизалари қуйидагилар:

Миср эҳромлари, Бобул самовий боғлари, Артемида ибодатхонаси, Олимпиядаги Зевс ҳайкали, Галиқарнас мақбараси, Родосдаги улкан ҳайкал ва Искандария минораси.

Миротуқ МИРАБДУЛЛОҲ ўғли.

Инсон ва қонун

ҚИНҒИР ИШНИНГ ҚИЙИҒИ

Қаҳатчилик йилларининг шафқатсиз кунларидан бирида супрасидаги охирги унни қоқиб олиб, боласи учун бир аёл тандирда кулча ёпибди. Шу пайт жондек опаси келиб қолибди. Очликдан жонсарак аёл иссиқ кулчаларини камзули ичига беркита қолибди. Сўрашаётган опаси нон ҳидини туйибди, чўғи ўчмаган тандирга назар солибди. Аммо индамай ортига бурилибди, дарвоза ҳатлаётиб: «Эҳ, бу кунлар ҳали ўтар - кетар. Баданингнинг куйганигина қолар, синглим...» дебди.

Эҳ, ўша очарчилик йиллари, бир бурда нон туғишганингдан ҳам азизмиди?! Лекин бир майизни қирқ киши бўлиб еганлари ҳам кўп бўлган. Халқимиз «Қимматчилик бўлса бўлсин, қаҳатчилик бўлмасин» деб айтиши ҳам бежиз бўлмаса керак.

Аммо тўқликка шўхлик қилиб, ёки енгил даромадни кўзлаб баъзи диёнатсизлар бировнинг ҳақидан қўрқмай ўғрилик қилаётганлиги жуда ачинарлидир. Зеро, қинғир ишнинг қийиғи барибир чиқади.

«Бухоро» жамоа хўжалигининг Маҳалла қишлоғида истиқомат қилиб келган Ашраф Саидов кеч соат 22 ларда шериклари Фарҳод Муродов ва Ҳаёт Шароповлар билан биргаликда Ҳаётнинг бошқарувида бўлган Б 25-81 БХ давлат русумли «Москвич» автомашинаси билан Вараҳша мавзесидаги чўлга равона бўлишади. Кўзлаган манзилларига етиб келишгач, фуқаро Ғайбулло Муяссаровга тегишли бўлган 5 бош қўй ва 1 бош қўчқорни ҳе йўқ, бе йўқ автомашинага ортиб кетаверадилар. Нафси бузилганлар ўзаро жиноий тил бириктириб, ўғирланган 5 та қўйнинг ҳар бирини 600 сўмга, қўчқорни эса 500 сўмга пуллайдилар. Молнинг эгаси Ғайбулло чирқираб қолаверади. Ҳуқуқ тартибот органи ходимларининг қидирувлари натижасида жиноятчилар тезда аниқланди ва қилмишига яраша тегишли жазоларини олдилар. Шу ўринда ҳақли бир савол туғилади: нега даромад топиш учун меҳнат қилишга кенг имкониятлар яратилган бир пайтда Фарҳод, Ашраф ва Ҳаётлар ана шу нопок йўлни танладилар. Ҳар бир киши қўлидан келган ҳунари, касб-корини, лаёқатини ишга солиб, ўзига, оиласига, халқига, юртига истаганча фойда келтириши мумкин. Шу учала йигит тил бириктириб, ўғрилик қилгунча, ҳалол меҳнат қилишса бўлар эди-ку! Аксинча, улар бировнинг ҳақидан ҳазар қилишмади. Энди эса жабрини тортишяпти.

С.АШУРОВ,
Бухоро вилояти, Пешку тумани прокурори,
адлия кичик маслаҳатчиси.
Дилбар ИСТАТ қизи, журналист.

Хоразм мусиқа оҳанглари киши қалбини сеҳрлаб, мусиқа оламининг ажиб қирраларини очиб беради. Вилоят шундай талантлар билан машҳур.

Хива шаҳридаги «Достон» ашула ва рақс дастаси ўз кўй ва қўшиқлари, жозибадор рақслари билан шаҳардагина эмас, вилоятда ҳам ном қозонган. Даста иштирокчилари «Ўзбекистон — Ватаним маним» қўшиқлар танловида қатнашиб, Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 5 йиллигига бағишланган янги концерт дастурини тайёрламоқдалар.

Суратда: «Достон» ашула ва рақс дастаси иштирокчилари.

Т. Ҳамроқулов сурати.

Қадриятларимиз

МУСАФФО БУЛОҚЛАР

Ўз эркини қўлга киритган халқимиз ҳозирги кунда миллий ифтихори, миллий маданиятини жаҳонга тараннум этиш йўлида саъй-ҳаракатлар қилмоқда. Ваҳоланки, тарихга назар солсак, биздаги миллий уйғониш, миллий мафкура ғоясининг туғилиши ўтган асрнинг охирларида вужудга келган жадидчилик ҳаракатига бориб тақалади. Жадидлар мустамлакачилик сиёсати ҳамда Ислом динининг бузилишига қарши маданий-маърифий, ижтимоий-сиёсий кураш олиб боришди.

Бу кураш моҳиятида халқни саводли қилиш, ўзлигини англатиш, ижтимоий ғафлат уйқусидан уйғотиб, милий замонавий адабиёт, матбуот ва театр санъатларини яратиш ётарди. Жадидлар қалбида туғилган бундай олий мақсад кўккисдан пайдо бўлган эмас, албатта. Барчага аёнки, Ватанимиз тарихининг жуда катта қисмини чет эл босқинчилик урушларию, мустамлакачилик сиёсати ва уларга қарши миллий мустақиллик курашлари ташкил этади. Бу даврнинг чоракам бир ярим асри, юқорида айтилганидек, мустамлакачилик ва коммунистик мустабидлик остида ўтди. Босқинчиликларнинг ҳар икки тури ҳам маҳаллий мафкуравий синдириш йўлларини тутди, халқ ва ўтмиш тарихи, маънавиятидан ажратиб қўйилди. Охир-оқибатда халқимизда ўз ватанида бегоналардек яшаш, мустамлакачиларга нисбатан тобелик руҳида бўлиш, ижтимоий-сиёсий жиҳатдан журъатсизлик сифатлари шаклланди.

Чоризм исканжасида қолган Туронзамин тобора заифлашиб, нураб борарди. Фақатгина 1917 йил февраль инқилобидан сўнг Польша ва Финляндия давлатлари мустамлака сиртмоғидан чиқиб, ўз истиқлолини мустаҳкамлаб олди. Туркистонда эса истиқлолни қўлга киритиш учун шарт-шароит етарли эмас эди. Юртда парокандалик, бузғунчилик авж олганлиги сабабли ғоялар бирлиги мавжуд эмас эди. Шунинг учун ҳам ўша даврнинг илғор инқилобий, ижтимоий-сиёсий ва маданий-маърифий, миллий кучи ҳисобланмиш жадидлар Туркистонни Россиядан ажратиб олиш масаласини тўғридан-тўғри кўндаланг қўя олмади. Улар Россия таркибида ҳақиқий тенглик асосига қурилган мухториятга эга бўлишни талаб қилиб, Қўқон шаҳрида Туркистон мухторияти ҳукуматини туздилар.

Жадидлар мана шу мухторият орқали демократик йўл билан миллий мустақилликни қўлга киритишни орзу қилганлар. Ленин раҳнамолигидаги коммунистлар эса Россиянинг барча мустамлака мамлакатларига ҳокиму мутлақ бўлиб олиб, йўқсиллар диктатурасини ўрнатдилар ҳамда Туркистон мухторияти ва жадидларни тезда тугатдилар.

Миллатни йўқ қилиш учун унчалик кўп саъй-ҳаракат вожиб эмас, одатда. Ундан тилини, маданиятини, дину эътиқодини олиб қўйилса бас, миллат миллат бўлмай қолади, вассалом. Шу ўринда яна мустамлакачи давлат тарихига мурожаат этайлик. Маълумотларга қараганда, 1882 йилнинг 30 августида Тошкентдаги ўқитувчилар семинариясида маҳаллий мусулмонлар маънавиятига таъсир этиш масаласига бағишланган махсус кенгаш бўлиб ўтади. Кенгашда Туркистон генерал-губернатори А. К. Абрамов бошчилигидаги ўлка ҳарбий маъмурият вакиллари, таниқли илмий-ижодий миссионерлар, руҳонийлар иштирок этади. Ашаддий миссионер, тарих-география ўқитувчиси М. А. Муротиев «Ғайри рус мусулмонларнинг маорифи асосларини қандай принциплар ташкил этмоғи керак», деган мавзуда маъруза қилади. Ушбу маърузанинг ёзилишига Исмоилбек Гаспиралининг 1881 йилда босилган «Рус мусулмонлиги» китоби ва ундаги Россия қўл остидаги мусулмонларнинг топталган ҳақ-ҳуқуқи, маориф ва маънавиятининг ҳимоя қилиниши ғоялари сабаб бўлган эди.

Маърузачи мустамлакачилик нуқтаи назаридан келиб чиқиб, маҳаллий мусулмонлар маорифининг асосий «бош принципи» руслаштиришдан ва Исломни бузишдан иборат бўлмоғи керак, деган фикрни олға суради. Табиийки, кенгаш бу ғояни маъқуллайди.

Миллий ғурурни топташда мустамлакачилар барча чора-тадбирлардан унумли фойдаланишган. Маориф ва маърифат, матбуот воситалари бу ишда «енг шимариб ишлашган». Баъзан ошкора, баъзан риёкорлик сиёсати орқали «олий мақсад»ларга эришилган.

Миллий истиқлол мафкураси тўғрисида гапирилаётган ҳозирги вақтда ана шу яқин ўтмишимизга назар ташлаш ҳар жиҳатдан фойдалидир. Туронзамин халқлари сув ичаётган булоқларнинг кўзи анча олис, анча чуқур ва мусаффо эканлигини ҳеч биримиз унутмаслигимиз лозим. Замонавий миллий мафкурани яратар эканмиз, аждодларимиз қолдирган унумли тажрибаларни мулоҳаза юритиб ўрганишимиз зарур. Шоядки, миллий тикланиш йўлида қўяётган бугунги ҳар бир тамалтошимиз келажак авлоднинг фаровон турмушига замин бўлиб қолса...

Сотимжон ХОЛБОЕВ,
тарих фанлари номзоди, доцент.

КАТЛАР — ҲАЁТ ОЙНАСИ

Муштарий... ...хабар беради

АМИР ТЕМУР ВА ИЛМ РИВОЖИ

Фарғона политехника институтида Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига бағишланган илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди. Анжуманда Амир Темур ҳаёти, фаолияти ва у яшаб ижод этган даврда илм-фаннинг ривожланишига бағишланган қатор маърузалар тингланди.

Институт ректори вазифасини бажарувчи, техника фанлари доктори, профессор Р.Тожиев, профессор Г.Ҳомидова, доцентлар Н.Усмонов, И.Тўхтаров, Н.Алиев, талабалар Н.Назиржонова, М.Турсунова, Н.Сатторова, З.Давлатова, Г. Маткаримова ва бошқалар Амир Темур ҳаётининг турли даврлари ва қирраларига бағишланган маърузалар қилдилар.

Амир Темур давлатининг ташқи ва ички сиёсати, сохибқиронлик салоҳияти, тарих олдидаги хизмати, унинг истеъдодли саркарда ва моҳир дипломатлиги, темурийлар даврида фалсафий илм ривожи, маданий қурилиш ва «Амир Темур тузуклари»нинг тарихий аҳамияти каби масалалар ҳозирги замон нуқтаи назаридан ёритилиб, ёшлар тарбиясида муҳим ўрин тутажаклигини қайд этдилар.

Амир Темур ва темурийлар даврида олиб борилган давлат бошқаришнинг ўзига хос тамойиллари илмий тадқиқ қилиб берилди.

Институтнинг барча факультетларида соҳибқирон номи билан боғлиқ тантанали тадбирлар давом этмоқда. Илмий маърузалари билан ўрнак кўрсатган талабалар институт ректорлиги ва жамоат ташкилотларининг фахрий ёрлиқлари ва қимматбаҳо мукофотлари билан рағбатлантирилмоқда.

Э.ҚУРБОНОВ

...таклиф қилади

ТАХАЛЛУС ҲАМ ИСМ БЎЛАДИМИ?

Ота-онанинг энг биринчи бурчи ўғил-қизларига муносиб исм қўйишдан иборат. Улар орзиқиб кутилган жигарбандларига не-не умидлар билан ном танлайдилар. Аммо баъзи болалар сал улғайгач исмларидан норози, ота-оналаридан хафа бўлиб ҳам юрадилар. Мактаблардаги ўқувчиларимиздан исми-фамилиясини сўраб қолсангиз, баъзилари фахр-ифтихор билан отини жарангдор қилиб айтиб, ўзини таништиради. Аммо яна баъзи бирлари қимтиниб, уялиб, секингина пичирлайди. Бўри, Итолмас, Шер, Болта, Уроқ, Теша, Қўзибой, Қўзигул, Чучук, Тўхта, Бўта, Сотқин каби исмлиларнинг нолиганини ҳам кўрганмиз. Бу ҳам ҳали ҳолва экан. Кўпчилик ота-оналаримиз эса ҳеч бир маслаҳатлашмай, тап тортмай, луғавий маъносига эътибор бермай, шоир ёзувчиларнинг Яшин, Уйғун, Фурқат, Ойбек, Муқим, Гулхан, Бобур, Мужрим сингари истаган тахаллусларини болаларига исм қилиб қўйишяпти. Болалар ўсиб-улғайиб, маълумотли бўлишиб ўзларига яхши ният билан қўйилган Фурқат исмининг айрилиқ, ҳижрон, Мужрим исмининг майиб, мажруҳ каби маъноларни ифодалашини англаб етсалар, қандай кайфиятга тушиб, кимдан хафа бўларкинлар?

Биз мустақил республика фарзандларимиз. Ўғил-қизларимизга ўзимиз ёшликдан ўқиган энг севимли асарларнинг ижобий, гўзал, олижаноб қаҳрамонлари, садоқатли дўстларимиз номини қўйсак ҳар томонлама яхши бўларди. Исм ҳам ҳусн. Бу ҳақда ёш ота-оналар, туғилганлик тўғрисидаги гувоҳномага инсон исми-шарифини абадий муҳрлаб, қонунлаштираётган фуқаролар йиғини (қишлоқ кенгаши) котиблари билан бамаслаҳат иш юритсалар, қандай бўларкан?

Насриддин ЭШҚУВВАТОВ,
Самарқанд вилояти, Пастдарғом туманидаги 24-ўрта мактабнинг тил-адабиёт ўқитувчиси.

...мулоҳаза юритади

ИРГАШЕВМИ ЁКИ ЭРГАШЕВМИ?

Юртимизда мустақилликнинг бешинчи баҳори кезмоқда. Мазкур йиллар мобайнида Ўзбекистон ҳар соҳада анча илдамлаб кетди. Бу халқ иродасининг, фидоий меҳнатининг, ҳукуматимиз оқилона сиёсатининг самараси, албатта.

Жамиятдаги жараёнларни кузатар эканман, гоҳо иш юритишимизда, қонунларни бажаришимизда ҳадиксирашга ўхшаш аломатлар, сусткашликлар борлигини кўраман. Жумладан, Ўзбекистон Республикасининг «Давлат тили тўғрисидаги қонуни»нинг 12-моддасида «...гражданлик ҳолатини қайд этувчи ҳужжатлар ҳамда турли шаҳодатномалар республика давлат тилида ёзилади...» дейилган. Бунга асосан фуқароларнинг паспортлари, диплом ва бошқа ҳужжатлари ёзилишида ўзбек тилининг қоидаларига риоя этилиши лозим. Республикамизда паспорт алмаштирилмоқда. Аммо, Ўзбекистон Республикаси фуқаросига берилаётган мазкур янги паспортларга одамларнинг исми шарифлари бузилиб, руча қолипда ёзилаётгани ачинарлидир. Хизмат тақазоси билан Каттақўрғон туман ИИБнинг паспорт бўлимида бўлганимда эгаларига топширишга тайёрлаб қўйилган паспортларни кўриб, саводсизларча ёзилган фамилияларни кўрдим. Жумладан, паспортлар «Ишов Кузи», «Имамов», «Джахангировна Рахила», «Иргашева Усманжон» деб ёзилган. Бунинг сабабини сўраганимизда паспорт бўлими мутасаддилари елка қисиб қўя қолишди. Дам ўтиб юқоридан бу ҳақда кўрсатма бўлмаганини таъкидлашди. Буни қарангки, Давлат қонуни булар учун аҳамиятсиз экан-да?! Фуқароларнинг бошқа ҳужжатлари эса паспортдаги ёзувлар асосида тўлдирилади. Яна чалкашлик келиб чиқиши табиий, албатта.

Мазкур қонуннинг 28-моддасида раҳбарларнинг соҳалари доирасида ушбу қонун талабларига риоя этилишини таъминлашида шахсан жавобгарлик ҳам таъкидланган. Лекин Самарқанд вилоятидаги баъзи туман, идоралар раҳбарларининг хизмат хонаси эшигида ҳамон «Иргашев» (ўзбекча асли Эргашев) «Исанов» (ўзбекча асли Эсонов), «Негматов» (ўзбекча асли Неъматов) сингари ёзувларни учратиш мумкин. Шу ўринда қонуннинг 25-моддасида «Исмлар, ота исми ва фамилияларни ёзишда ўзбек тилининг ифода ва талаффуз қонуниятларига риоя этилади», дейилганини бундай раҳбарларга яна бир карра эслатиб қўйиш keракка ўхшайди. Вилоят ҳокимлигининг атамашунослик комиссияси, прокуратура идоралари қонуннинг бажарилишини жиддийроқ назорат қилишлари керак.

Р.ҚУРБОНОВ,
Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси аъзоси.

...танқид қилади

ЭЛЕКТР ҲАҚИНИ ҚАЧОН ТЎЛАЙСИЗ?

Маълумки, бугунги бозор иқтисодиёти шароитида ҳар бир ишни ўз вақтида бажариш жуда фойдали. Буни яхши тушунган фуқаролар электрдан фойдаланиш хизмати ҳақини ўз вақтида тўлаб келяптилар. Бу давлатта ҳам фуқароларнинг ўзига ҳам фойдалидир.

Афсуски, айрим шахслар электрдан фойдаланишда тежамкорликка риоя этмайдилар. Хизмат ҳақини тўлаш пайтида турли баҳоналарни рўкач қиладилар. Натижада улар давлатдан қарздор бўлиб қоляптилар. Хўш, булар ким дейсизми? Марҳамат:

Пешку туманидаги «Маданият» жамоа хўжалигининг «Чоробот» қишлоғидан Худоберди Шодиев беш минг сўмлик, «Боғимусо» жамоа хўжалигининг Боғимусо қишлоғидан Маҳмуд Гадоев уч минг сўм, укаси Мансур Гадоев 471 сўм, «Пахтаобод» жамоа хўжалигидан ўқитувчи Давлат Ёдгоров икки минг сўмдан зиёд электрдан фойдаланганлик учун пулни топширмай юрибдилар.

Ҳар бир ишни ўз вақтида бажарилгани маъқул. Электрдан фойдаланишда тежамкорликни ўйламайсиз-у, ҳақини тўлаш чақалими?

Собир ҚОДИРОВ.

Акс — садо

ҲАМКОРЛИК ЗАРУР

Мен «Ишонч» рўзномасининг 1996 йил 27 февраль сонида эълон қилинган «Иқтисодиётда паритет муаммолари» сарлавҳаси остида берилган мақола матнини бир неча бор ўқиб чиқдим.

Ташвишлантирадиган томони шундаки, мазкур мақолада 1995 хўжалик йилини 180 та хўжалик зарар кўриш билан, 570 хўжалик 15 фоизгача фойда кўриш билан якунлаганлиги таъкидланган. Демак, қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг нархини яна ошириш эҳтимоли бор. Чунки ҳозирги ҳар ким ўз «аравасини зўрға тортаётган» бир пайтда давлатдан дотация берилмайди. Бошқа ёрдам бера олмайди. Иқтисодиётнинг қонунига асосан эса зарар кўриб, фаолият кўрсата олмайди. Хўжаликлар фаолиятини тўхтатиш ҳам мумкин эмас.

Эндигина мустақилликни қўлга киритган республикамизда халқ истеъмоли товарларининг мўл-кўллигини таъминлаш учун нима қилиш зарур?

Албатта, ердан мўл ҳосил олиш ва унинг бир мисқолини ҳам зое кетказмай, қайта ишлаш шоҳобчаларини ривожлантириш керак. Товар ишлаб чиқариш учун ишчи ва деҳқонларнинг ўзаро ҳамжиҳатлиги, ҳамкорлиги керак. Хўжалик юритишда мустақиллик ҳам, айни вақтда ҳамжиҳатлик ҳам зарур. Жойларда деҳқонларга ерни бўлиб бериш кенг тус олди. Мазкур жараённинг натижаларини таҳлил этиб кўришга тўғри келади. Фермер ёки ижарага олувчиларга ўз имкониятларига қараб ер ажратиб беришга эътиборни қаратмоқ зарур. Кўп ерни эгаллаб олиб ердан ҳосил ундира олмаётган деҳқоннинг имкониятидан ортиқ ерини бошқаларга бериш лозим. Бригада усулини ҳам қўллаб кўриш ва қайси бири иқтисодий самара берса, ўша усулдан фойдаланиш маъқул. Хўжаликлар ўзларининг бор имкониятларидан самарали фойдаланишлари, сарф-ҳаражатларини мумкин омиллари ва ердан икки, уч марта ҳосил олишлари ҳисобига даромад олишларига эришишларини унутмаслик зарур. Фақат нархни ошириш билангина даромадни оширишни мақсад қилиш ҳам нотўғри. Хўжаликлар, корхоналар сиртдан қараганда мустақил ҳаракат қилишлари керакдек кўринади. Аслида кўзга кўринмас «иплар» билан бир-бирига боғланиб кетган. Манфаатлари ҳам боғланиб кетган. Ердан олинадиган ҳосилнинг нархи қимматлашса албатта ундан сотиб олиб қайта ишловчи корхоналар ҳам ўз молларининг нархини оширишга мажбур бўладилар. Чунки ҳеч бир корхона ёки шахс зарар кўрса фаолият кўрсатмайди. Ишчиларига маош тўлаши, иссиқлик ва электр энергияси сарф-харажатларини қоплаш, давлатга солиқ тўлаши техника ва эҳтиёт қисмлар сотиб олиши учун кетадиган маблағни ҳосил қилиш ўчун қиммат сотишга мажбур. Агар деҳқонлар сунъий равишда фойда кўришни мақсад қилиб, етиштирган маҳсулотининг нархини кўтариб юборишса ҳам деҳқоннинг реал даромадлари ошмайди. Оладиган пул даромади кўпаяди. Лекин шунга прапорционал равишда сотиб оладиган истеъмол молларнинг нархи ҳам қиммат бўлади. Бу усул пулнинг қадрсизланишига олиб кетаверади. Яна бир муаммо, қишлоқда қайта ишлаш цехлари кичик корхоналар қурилиши кўпайди. Бунинг натижасида аввалдан ишлаб келаётган корхоналарнинг фаолияти чекланишига олиб келди. Бир томондан қайта ишлаш корхоналарида дастгоҳларнинг бекор қолишига, одамларнинг ишсиз қолишига олиб келади. Иккинчи томондан эса, янги цехлар учун катта маблағ талаб этади. Кичик корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш оз бўлгани учун, ўзига кетган ҳаражатларни қоплай олмайди. Фойда кўриш учун ишлаб чиқаришни марказлаштириш фан-техника янгиликларини қўллашга тўғри келади. Қисқача айтганда, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштирувчилар ва уни қайта ишлаб товарга айлантирувчилар, олимлар орасида ўзаро ҳамкорлик, ҳамжиҳатлик зарур.

Кўпдан қуён қочиб қутилмас, деган нақл бежиз айтилмаган. Вақтинчалик қийинчиликни ҳаммамиз биргаликда енгишимиз керак.

Хушвақт ОМОНОВ,
Янги Тошкент конверва ҳиссадорлик жамияти ишчиси.

ҚЎШИҚЛАРИН ИСМИ АРМОНДИР...

Шаҳрихонлик санъаткор Толибжон Зокировнинг дардли, аламли қўшиқларида онага зор фарзанд ноласи, армонлари юракларга эримас муз каби қотган саробли оҳанглар ҳиди уфуради. Санъатни у акасидан ёдгорлик, деб билади, армонли қалби яна ҳам нола ила қўшиққа айланиб таралади... Оилавий «Дунё» дастасини Қаҳрамон акаси, укалари Ғолибжон, Иқболжонлар билан тузиб, янги қўшиқлар яратиб, эл назарига тез туша бошлашди. Водийдаги барча тадбирлар, пахта мавсумларида талабалар кечалари уларнинг иштирокида мароқли ўтар эди. Афсус... Қаҳрамон акаси автомобиль ҳалокатида вафот этди. У яратган, яратиб куйлай олмаган қўшиқлари юрагида қолиб кетди. Ушалмаган орзулари қолди, бўй чўзиб, «Қорасоч», «Раъно» қўшиқларини яратди-ю, айтишга улгуролмади.

Қора сочнинг қамчилади кетдинг ёр,
Кўздан ёшим томчилади кетдинг ёр...
Ҳаёт эса яна бир бор ўзининг азобли чиғириқларидан ўтказди...
Куйласам куй тирнар битмас ярамни,
Ҳеч ёғду ёритмас ғамли хонамни.

Ҳарбий хизматдан кейин синфдоши Озодахон билан турмуш қуришди. Худога шукр, 5 фарзанди бор. Катта фарзандининг исмини акаси хотирасига Қаҳрамон деб қўйди.

Толибжон Турсуной Содиқова, Ҳолдор Вулқон, Зухриддин Исмоилов, Муҳаммад Юсуф шеърларига куй басталади. «Афғонистон» қурбонларига», «Қандай замон бу» қўшиқлари билан Андижонда ўтказилган «Истеъдод-90» танлови ғолиби, водий бўйлаб ўтказилган «Камолот-91» кўрик-танловининг совриндори ҳам бўлди. Муродил Бозоров, Озодбек Назарбеков, Бахтиёр Ҳакимовлар каби шогирдлар етиштирди, уларга санъатда ўз йўлини топиб олишларига ёрдам берди. Қўшиқларидаги табиийлик, халққа яқинлик дастага тезда шуҳрат келтирди.

-Қани шундай бир қўшиқ яратсам, унда бу гўзал ва бевафо, ғаройиб ва дардли дунёнинг кўриниши жамланган бўлса,-дейди Толибжон ака.

Шаҳрихоннинг Чорчаман маҳалласилик «Дунё» оилавий дастаси улкан орзулари йўлида изланаётир.

Нилуфар ДАВИДОВА.

МУНАЖЖИМ ТАЪБИРИ: САЛОМАТЛИГИНГИЗНИ АСРАНГ!

(7-13 май кунлари учун)

7-8 май кунлари ўт пуфаги, моддалар алмашинуви бўйича сурункали хасталиклар билан оғриган ҳамда суяк тизимида оғриқ бўлган беморлар учун ноқулай келади. Айниқса, 7 майда кўпроқ эҳтиёт бўлган маъқул. Олдиндан даволовчи шифокор билан маслаҳатлашиб, шу кунлари профилактик муолажалар олишни тавсия этамиз. Шунингдек, 8 майда жигар ҳолатига энг кўп оғирлик тушиши мумкин. Шунинг учун ўткир, аччиқ, нордон нарсалардан тийилиш, ҳайвон мойи ва спиртли ичимликларни қатъий чеклаш керак бўлади. Ҳаммага жамбил, черникадан шифобахш чой ичиб юришни, қизил лавлагидан салат истеъмол қилишни, парҳез мақсадида йогурт, цитрус мевалар, беҳи тановвул қилишни тавсия этамиз.

Шу кунлари ўт пуфаги, жигар, моддалар алмашинуви, тери, суяк тизими билан боғлиқ ҳар қандай муолажалар ман этилади. Айниқса, суяк заифлашади (у мўртлашиб қолади, шунинг учун синиш-чиқиш хавфи ортади). Тишларни даволаш, олиб ташлаш ва сунъий тиш қўйиш билан, умуртқа билан боғлиқ барча турдаги муолажалардан тийилишни тавсия этамиз.

Ошқозон хасталикларини (хоҳ дори-дармон билан, хоҳ жарроҳлик йўли билан) даволаш учун ҳам бу кунлар жуда кам нафли бўлади - шунинг учун имкони борича бу ишни орқага сурган маъқул. Шу кунлари ўт пуфаги ва жигарни ҳам қўшиб бутун ошқозон-ичак йўли бўйлаб беморларда парҳезнинг бузилишидан, соғлом кишиларда бўкиб овқатланишдан оғирлик сезилади. Бундан ташқари 7, 8 ва 9 май кунлари нафас олиш тизимига ҳам оғирлик тушади. Бунда нафас йўлларининг ўткир хасталиклари, гриппга дучор бўлиш ёки ўпка ва бронхлар хасталикларининг кучайиши мумкин. Бинобарин, беморлар, шунингдек соғлом одамлар ҳам зарур эҳтиёт чораларини кўриб қўйишлари фойдадан ҳоли эмас.

9-10 май кунлари оёқлар (болдирлар), асаб тизими, сезги органлари, кўзлар, оёқ бўғинлари жуда нозиклашган бўлади. Ҳар қандай ҳаво муолажалари номатлуб ҳисобланиб, барча жисмоний машқларни бажариш, юрак, қон-томирларини ишлатиш мумкин. 9 майда тинчлантирувчи турли ўтлар (ялпиз, жамбил, валерьяна илдизи ва бошқалар)дан доривор чой қилиб ичишни тавсия этамиз. Зеро, эрталабки соатларда бироз тоқатсизланиш, инжиқлик содир бўлиши мумкин. Шу соатларда яқинларингиз, дўстларингиз учун ёқимли бўладиган бирон иш қилишга интилинг - бу билан сиз ўзаро муносабатларда юзага келиши мумкин бўлган тангликнинг олдини оласиз.

Шу кунлари томоқ хасталикларининг зўрайиш хавфи мавжуд бўлади. Парҳез маъносида асал, лимон, олма, пишлоқ, турп истеъмол қилишни тавсия этамиз. Шу кунлари қандайдир сабаб билан кўзда жарроҳлик муолажасини орқага суролмайдиганлар бир мунча мураккабликларга дуч келсалар-да, вазиятдан соғ-саломат қутилишлари кутилади. Шу кезлари тошчўп, хмель, споралардан чой қилиб ичишни тавсия этамиз.

11 дан 13 майгача бўлган давр мобайнида алкогол истеъмоли катта хавф туғдиради. Умуман, суюқликни кўп ичиш тавсия этилмайди. Чунки шу вақтда буйраклар анча зўриққан бўлади. Аллергия хавфи ошади, тери касалликларга мойиллашади. Сезги аъзолари, жигар, оёқлар (айниқса, кафтлар)да жарроҳлик ва бошқа муолажалар тавсия этилмайди. Шу кунлари пиёда юришни камайтириш зарур, чунки оёқлар хасталикларга сезгир бўлади. Замбуруғли хасталиклар хавфи кескин ошиб кетади. Оёқларни уқалаш, сув муолажалари, гиёҳванд моддаларни истеъмол қилиш таъқиқланади. Дорилардан аллергик хасталикка учраш мумкин.

Сабабсиз қўрқув, ҳаяжон, безовталик юз бериши мумкин. Шу кунлари биз сизларга гўзаллик Сиз учун нимани англатади ва уни қандай тасаввур этасиз, у нималарда намоён бўлади, Сиз уни қандай «тасниф қилган» ва оддийдан мураккабликка йўналган чизиқ бўйлаб гўзалликнинг намоён бўлиш даражасини белгилаган бўлардингиз - шулар ҳақида ўйлаб кўришни тавсия этамиз. Айни пайтда маънавий илми нужумда гўзаллик энг аввало инсон қалбида намоён бўлишини эслатиш жоиздир. Инсон қалбидаги гўзаллик сўна бориши билан Сизни ўраб турган дунёда шу гўзаллик ҳам камаяди. Мазкур машқ-фикрлаш Сизнинг сезги-асаб тизимингизни мустаҳкамлайди ва шунинг учун биз уни албатта бажаришни тавсия этамиз.

Турмуш чорраҳаларида

ҚАЙТА ТИРИЛГАН ОНА

Шундай ривоят бор Вафот этишини сезган аёл умр йўлдошига илтижо қилибди: мени дафн этишдан аввал бир қўлимни кесиб олиб қолинг. Мабодо жаҳлингиз чиқиб болаларимни жазоламоқчи бўлсангиз, уларни ўз қўлингиз билан эмас менинг қўлим билан уринг.

Бу ривоятнинг теран маъносини шарҳлаб ўтиришга ҳожат йўқ. Унда онаизор меҳри қанчалик аниқ ифодаланганлиги ҳаммага аниқ. Саодат Маҳкамова рак касаллигидан умри тугаб сўнги дақиқаларини яшаётганда қайнонаси Хайринисо, қайнотаси Усмон Маҳкамовларга илтижо қилди:

— Дадажон, онажон, мен борса келмас сафарга кетаяпман, жойимга қуйганларингдан кейин болаларимга она қидириб овора бўлманглар. Гулистон туманининг Улуғбек жамоа хўжалигида Манзура исмли аёл бор. Шунга бориб менинг васиятимни етказинглар. Ботиржоним билан Зокиржонимга шу аёл оналик қилсин...

Бу гапларни эшитиб қайнота билан қайнона зор қақшашди, ҳали бири еттига, бири бешга тўлмаган гўдаклар онаси йўқолган қалдирғоч болаларидай чирқираб қолишди.

Ўлимга чора йўқ экан. Катталар сабр қилишди, лекин гўдакларни овутишнинг сира иложи бўлмади. Улар ҳар сафар «Опам қани, улар қачон келадилар» деб қилган сўроғига Хайри опанинг кўз ёшлари шашқатор бўлиб жавоб берадиган бўлди.

— Олиб келамиз.

— Қачон?

— Яқинда олиб келамиз, опаларинг қайтиб келади.

Шундай савол жавобларнинг бирида Ботиржон сўраб қолди:

— Буви, опам тирилиб келадими?

— Тезроқ олиб келайлик, — деди шунда иккала бола ҳам.

Хуллас, болалар ҳурмати Саодатнинг йили ўтиши билан Маҳкамовлар Ховосдан Гулистоннинг Қуйи Татар қишлоғига, Нормамат ва Хурсаной Диёровлар хонадонига совчи бўлиб боришди

25 ёшда ҳаётдан кўз юмаётган Саодат нега Манзура исмли аёлни танлади?

Одатда ёш кетаётган аёл эрини бошқалардан қизғанади, унинг бошқа уйланмаслигини истайди. Болаларини ўгай она қўлида қолишини ўйлаб куйиб-ёнади. Саодат эса Бахтиёрнинг тезроқ уйланишини, болаларига ўзга аёл, яъни Манзура оналик қилишини хоҳлади. Йўқ хоҳлади эмас, Бахтиёрдан ҳам шуни илтижо қилди.

Худо раҳмат қилсин, Саодат яхши она, муносиб ёр, одобли келин эди. Афсус тузалмас касалга чалинди. Уни Гулистон туманидаги онкология шифохонасига ётқиздилар. Манзура Диёрова шу ерда тиббий ҳамшира эди. Ҳаётда қаттиқ зарбага учраган икки аёл шу зайлда учрашдилар ва бирларининг дардларига тушиндилар. Манзура турмушга чиқиб етти йил фарзанд кўрмади. Охири у умр йўлдоши билан ажрашди. Бу ёш аёлнинг одамжонлиги, унинг юрагидаги армони Саодатни ром этди. Ҳар сафар у Манзуранинг ишга келишини сабрсизлик билан кутарди. Агар шу аёл ёнида булса ўзини тетик, тузалиб қолгандай сезарди. Аммо касаллик ўз ишини қилди. Саодат сездики, унинг умри тугаб бораяпти. Бир куни у Манзурани ўз ёнига чақирди.

— Ҳа, Саодатжон тузикмисиз, — сўради Манзура.

— Тузукман, опажон.

— Сизга бир гап айтмоқчи эдим. Айта олмаяпман.

— Вой, айланай айтаверинг.

— Уришмайсизми?

— Сизни синглим десам ҳам булади, дугонам десам ҳам ёшимизда бир йилгина фарқ бор. — Наҳотки дугонамнинг гапидан хафа булиб уришсам?

Саодат оғиз жуфтладию гапира олмади бошини девор томонга буриб жим қолди. Манзура унга қараган эди кўз ёшлари дув-дув оқаётганини кўрди. — Хафа бўлманг, — деди у Саодатта, — худо хоҳласа, тузалиб кетасиз. — Вақт ўтди, — деди Саодат. — Умрим хазон бўлди, фақат икки гўдагимдан кўнглимни уза олмаяпман. Илтимос қиламан, опажон мен ўлсам болаларимга она булинг, уларни ёлғиз сизга ишонаман.

Хайри опа оқила она экан, умр йўлдошининг дардини енгиллаштириш учун фидойи бўлди. Бахтиёр шу оиланинг фарзанди. Ундан совчи бўлиб келишганда, Манзура аввал иккиланди. Ота-онаси ёнидан Ховос қўрғонига бориш худди узоқ кетишдек туюлди. Бироқ унинг кўз ўнгидан Саодатнинг илтижоли қиёфаси кетмас эди. Ҳатто тушларида ҳам бу шўрлик аёл унга «болаларимга она бўлинг» деб ёлворарди.

Онасиз қолган бу икки тўдакни ўйласа, Манзуранинг юраги зирқирарди. Ғалати дунё экан. Бировлар болага зор, бировлар она меҳрига ташна.

Хуллас, Манзура Саодатнинг васиятини бажаришга рози бўлди. Тўй куни қўни-қўшнилар ғаройиб воқеанинг гувоҳи бўлдилар. Манзурани олиб кетиш чоғида бу ерга Ботиржон билан Зокиржонни ичкарига олиб кириб: «ана опанг, ҳозир олиб кетамиз» дейишди. Шунда икки гўдак бирдан югуриб бориб Манзурани қучоқлаб олишди. Болалар хурсанд. Манзура юм-юм йиғлади.

— Сиз тирилиб келдингизми? — сўраб қолди Зокиржон бирдан. Манзура бу саволни кутмаган эди. У бир он ўзини йўқотди. Кейин эса-ҳушини йиғиб олди:

— Ҳа, Зокиржон тирилиб келдим.

— Нега қорайиб кетибсиз? Ё ўлган одам қорайиб кетадими?

— Ҳа, пича қораяди.

— Юринг, кетдик бўлмаса, акам иккаламиз сизни жуда соғиндик.

— Кетдик, — деди Манзура Зокиржонни бағрига босиб.

Ҳамма ҳовлига чиқди. Ботиржон Манзуранинг бир қўлидан, Зокиржон эса бир қўлидан маҳкам тутиб олишди. Уларнинг назарида зўрға топилган она яна йўқолиб қоладигандай эди.

— Тезроқ кетайлик, опа, — деди яна Зокиржон.

— Юринг, опажон тез бўлинг, — дерди Ботиржон.

Ҳовлида тўпланганларнинг йиғламагани қолмади. Улар Манзура билан Бахтиёрга қўша-қаришни тиладилар. Болаларнинг қувончига шерик бўлишиб кузатиб қолдилар.

Раҳмат, Манзура, оналик муборак бўлсин, бир эмас бирданига иккита ширин-шакар ўғил топганлигингиз билан қутлаймиз. Ботиржон билан Зокиржонга оналари қайта тирилгани рост бўлсин.

Саминжон СУЛТОНОВ.

Лолалар ичида Лолалар...

Ўзингизни билинг!

ФАРЗАНДЛАРИНГИЗ НИМАЛАРГА ҚОДИР?

Қуйидаги синов-суровлари ота-оналарга 7-13 ёшли фарзандларининг қизиқиш ва қобилиятларини билиб олишга ёрдам беради. «Ҳа» деган жавобга - 1 очко, «Йўқ» дейилса - 0 очко.

Фарзандингиз:

- оддий нарсалардан ғайри оддий тарзда фойдаланган ҳоллар учрайдими?
- Ёқтирган нарсаларига муносабатини тез-тез ўзгартирадими?
- Мавҳум расмларни чизишни яхши кўрадими?
- Одамлар ва жонсиз нарсалар расмини чизишни ёқтирадими?
- Фантастик қиссаларни ўқишни яхши кўрадими?
- Ҳикоя ёки эртаклар ёзадими?
- Қирқишни, коллапслар ясаш ва «ўз» асарларини яратишни ёқтирадими?
- Ўзи туғилгунча мавжуд бўлмаган ёки унинг борлигидан мутлақо хабарсиз бирон нарсани яратдими?
- У нималарнидир ўз хоҳишига кўра бошқатдан ясашга уринадими?
- Қоронғуликдан қўрқадими?
- Қачонлардир янги сўзларни ўйлаб топганми?
- Уйдаги мебелларни ўзига ёқадиган қилиб жойларини ўзгартиришга уринганми?
- Мебелни жойлаштиришнинг қулай шаклини таклиф этганми?
- Гўдаклигида нотаниш нарсаларнинг қандай вазифани бажаришини кўпинча ўзи топа оладими?
- Кийинаётганда ўз тасаввури бўйича турлича кийинишни ёқтирадими ёки олдиндан таниш бўлган шаклни тиклашга уринадими?
- Фарзандингизнинг бошқаларга даҳлсиз ўз олами борми?
- У ўз «бахт қуши»ни қидирадими?
- Атрофда содир бўлаётган ҳодисалар ҳақида тез-тез сўраб турадими?
- Суратсиз китобларни ўқишни ёқтирадими?
- Шахсан ўз ўйин ва эрмакларини ўйлаб чиқарадими?
- Кўрган тушлари ва таассуротларини гапириб берадими?

Ушбу синов-сўров жавоблари натижалари бўйича хулосалар газетамизнинг келгуси сешанба сонида берилади.

«АСАБЛАРИНГИЗ ЖОЙИДАМИ?» синов-сўровлари натижалари:

Очколарингиз 5 очкогача бўлса - хотиржам бўлишингиз мумкин. Тинч-осойишта ухлайверинг - асабларингиз жойида.

5-10 очко ҳиссий безовталиклар мавжудлиги натижасидир. Билиб қўйингки, Сизда «невроз»га мойиллик бор.

10-14 очко - буни ташвишли сигнал сифатида қабул қилиш керак. Келажакда жиддий хавфхатарларнинг олдини олиш учун невропатолог ёки психотерапевтга учрашиб, унинг маслаҳатларини олишни тавсия этамиз.

ИШОНЧ

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир Саидакром САИДВАЛИЕВ

Бош муҳаррир қабулхонаси — 56-25-36
Бош муҳаррир ўринбосари — 56-52-89
Масъул котиб — 56-52-78

БЎЛИМЛАР

Касаба уюшмалари ва мухбирлар билан ишлаш — 56-82-79. Социал адолат, иқтисодий ҳаёт, маданият, маънавият ва хатлар —56-87-78, 56-87-63. Ишлаб чиқариш ва хўжалик — 56-85-43

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:

Андижонда — 5-23-10. Бухорода — 3-50-10. Гулистонда — 2-24-98. Жиззахда —3-82-18. Навоийда —3-41-99. Наманганда — 6-22-10. Нукусда — 2-44-46. Самарқандда — 35-64-22. Термизда — 2-70-07. Тошкентда — 56-82-79. Фарғонада — 24-58-43. Урганчда — 6-03-40. Қаршида — 5-33-71.

Муҳарририятга келган қўлёзмалар (2 оралиқда 5 бетдан ошмаслиги лозим) ва суратлар муаллифларга қайтарилмайди, фойдаланилмаган хатларга жавоб юборилмайди. Таҳририят воситачилик қилмайди. Мақолалардаги ҳамда реклама ва эълонлардаги фикр-мулоҳазалар, келтирилган факт ва рақамлар масъулияти муаллифлар ҳамда реклама ва эълон берувчилар зиммасидадир.

- Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
- Сешанба ва жума кунлари чоп этилади.
- Сотувда эркин нархда.

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Правда Востока» кўчаси, 24-уй.

- Нашр кўрсаткичи: 64560; 64561.

Газетага 1994 йил 14 январда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 5 рақамли гувоҳнома берилган.

- IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди Офсет усулида босилди. Формати А-2, ҳажми 2 босма табоқ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. Тиражи — 27.999. Буюртма Г- 0268. Босишга топшириш вақти — 19.00. Топширилди 21.00. Масъул навбатчи: Муҳаббат ЎРМОНБЕКОВА 1 2 3 4 5 6